

RECERCA EN CURS (Carles Castellanos)

Aportem informacions breus sobre aspectes de la recerca en curs, de l'autor.

En primer lloc, aspectes de la recerca **sobre la llengua maltesa** portada a terme després de l'aportació feta, per Biosca i Castellanos, a la Conferència de Torí de l'any 2015, aportació que es pren com a document de referència.

Adjuntem, així, en format PDF, el document: **SUGGERIMENTS PER A LA RECERCA ENTORN DEL MALTÈS I ELS INTERCANVIS LINGÜÍSTICS A LA MEDITERRÀNIA OCCIDENTAL** amb la intenció d'oferir indicacions auxiliars per a la continuïtat de la recerca, en l'aspecte esmentat. Aquest text de suggeriments compta amb una **breu introducció en anglès i en català**.

SUGGERIMENTS PER A LA RECERCA ENTORN DEL MALTÈS I ELS INTERCANVIS LINGÜÍSTICS A LA MEDITERRÀNIA OCCIDENTAL – Versió V7 setembre 18 (modificacions a V6[febrer18] – Hi ha addicions V7 marcades en color vermell)*
Carles Castellanos Llorç - Universitat Autònoma de Barcelona

(INTRODUCTION – ENGLISH VERSION)

SUGGESTIONS FOR RESEARCH ABOUT MALTESE AND LANGUAGE EXCHANGES IN THE WESTERN MEDITERRANEAN (March 2017 to February 2018)

Once the writing of the paper presented at the Turin Conference of June 2015 [“Aspects of the comparison between Maltese, Mediterranean Lingua Franca and the Occitan-Catalan linguistic group (13th-15th centuries)”] that has been published in 2017 in the collection book *Advances in Maltese Linguistics* (Saade&Tosco Eds. De Gruyter Mouton) we have produced a series of suggestions to facilitate the continuity of the research.

As you can see, in this suggestion document, besides briefly describing the path followed so far, we are entertained to make different considerations referring to the historical descriptions that we have summarized in ***different hypotheses for five successive periods***: 1) beginning of Romance influence in Malta; 2) aspects of the settlement of the thirteenth to fifteenth centuries; 3) the Catalan and Occitan influence along with the Sicilian; 4) the question of the spelling of ‘x’ and the administrative Sicilian; 5) the modern era.

These descriptions provide data for ***different important questions for further research***:

- The existence of Lombards (***Piedmontese speakers***) in the island of Malta ***in the mid-12th century***.

- The importance of ***Occitan and Catalan population*** in the port area of Malta ***since the mid-13th century***.

- The possible Occitan and Catalan influence in the craft world ***before mass Christianization and the introduction of Sicilian*** into the administration ***around 1350***.

- The interest in studying the ***implementation of administrative Sicilian*** as a hypothesis for studying graphic aspects such as the introduction of the letter ‘x’ in the writing of Sicilian and Maltese, etc.

We also add that, in this suggestion document, we have continued to provide concrete examples about the possible Occitan-Catalan and Piedmontese influence in the Maltese language. Among these examples you can find: bagoll, fazola, gawda, gremxula, gùgarell, rmonk, taçça ... In some cases like 'qroqqa' (broody hen) we deny our consideration included in the communication of the Turin Conference and we suggest a Latin origin before contact with the Occitan-Catalan language group. We have found nearby forms in Algerian Arabic that make us think of a North African origin (perhaps through the Amazigh - or Berber -). The truth is that the existence of the Q in this word was already hesitating for a medieval borrowing.

In the field of semantics, we can see, among other things, the case of the famous typical food of Malta, the ‘hobz biż-żejt’ which is no different than the ‘pa amb oli’ (literally: bread with oil) and also the ‘pa amb tomàquet’ (bread with tomato) similar habitually within the Catalan linguistic area. And in the field of the onomastics we find cases like ‘il-Marrokk’, Ġwan, Mikiel, ... As for contributions from Piedmontese, we should notice the cases of ‘dlonk’, ‘sonža’ etc.

-----
* **modificacions a les pàgines: 7, 10, 11, 13, 14,18, 19, 21, 22, 23, 29**

We also provide some study subjects, such as different lists of lexicon that should be studied and we also show specific bibliography on different areas that we consider relevant.

These suggestions then provide different data that can be helpful for research in the indicated area. The content of this document shows the following index:

1. Description of the research itinerary followed up to now

2. Description of the research goals exposed to the communication of Turin and the resulting open perspectives

3. Considerations about future research

4. Different linguistic aspects that deserve to be studied. Lists established

5. Indications about sources for further research

6. Abbreviations

7. Bibliography

SUGGERIMENTS PER A LA RECERCA ENTORN DEL MALTÈS I ELS INTERCANVIS LINGÜÍSTICS A LA MEDITERRÀNIA OCCIDENTAL (març 2017 – febrer 2018)

(INTRODUCCIÓ – VERSIÓ CATALANA)

Un cop acabada la redacció de la ponència presentada a la Conferència de Torí del juny del 2015 [“Aspects of the comparison between Maltese, Mediterranean Lingua Franca and the Occitan-Catalan linguistic group (13th-15th centuries)”] publicada l’any 2017 al llibre de recull *Advances in Maltese Linguistics* (Saade&Tosco Eds. De Gruyter Mouton) hem elaborat tot un seguit de suggeriments per a contribuir a facilitar la continuïtat de la recerca.

Tal com podreu observar, en aquest document de suggeriments, a més de descriure breument el camí seguit fins al moment, ens entretenim a fer diferents consideracions referents a les descripcions històriques que hem resumit en ***diferents hipòtesis per a cinc períodes successius***: 1) l’inici de la influència romànica a Malta; 2) aspectes del poblament dels segles XIII a XV; 3) la influència catalana i occitana al costat de la siciliana; 4) la qüestió de la grafia de la ‘x’ i el sicilià administratiu; 5) l’època moderna.

En aquestes descripcions s’aporten dades per a ***diferents qüestions importants per a la recerca***:

- L’existència de llombards (***de llengua piemontesa***) a l’illa de Malta ***a mitjan segle XII***.
- La importància del ***poblament occità i català*** a la zona portuària de Malta ***d’ençà de mitjan segle XIII***.
- La possible ***influència occitana i catalana*** en el món menestral ***abans de la cristianització massiva i la introducció del sicilià a l’administració*** pels volts del ***1350***.

- L'interès per l'estudi de la ***implantació del sicilià administratiu*** com a hipòtesi per a estudiar aspectes gràfics com la introducció de la lletra 'x' en l'escriptura del sicilià i el maltès etc.

Afegim també que, en aquest document de suggeriments, hem continuat aportant exemples concrets entorn de la possible influència occitano-catalana (i piemontesa) en la llengua maltesa. Entre aquests exemples s'hi pot trobar: bagoll, fažola, gawda, gremxula, ġugarell, rmonk, tačča ... En algun cas com el de 'qroqqa' (lloca) desmentim la nostra consideració a la comunicació de la Conferència de Torí i suggerim un origen llatí anterior al contacte amb el grup lingüístic occitano-català. Hem trobat formes pròximes en àrab algerià que ens fan pensar en un origen llatí nord-africà (potser a través de l'amazic - o berber -). El cert és que l'existència de la Q en aquest mot ja feia dubtar d'un manlleu medieval.

En el camp de la semàntica exposem entre d'altres el cas de la famosa menja típica de Malta el 'ħobz biž-zejt' que no és altra que el 'pa amb oli' (i també el 'pa amb tomàquet') semblantment habituals dins l'àrea lingüística catalana. I en el camp de l'onomàstica trobem casos com 'il-Marrokk', Ġwan, Mikiel, ... Pel que fa a aportacions del piemontès caldria prendre en consideració els casos de 'dlonk', 'sonža' etc.

També aportem alguns objectes d'estudi com diferents llistes de lèxic que caldria estudiar i també mostrem bibliografia específica sobre diferents àrees que considerem interessants.

Aquests suggeriments aporten, doncs, diferents dades que poden ser d'ajut per a la recerca en l'àrea assenyalada. El contingut d'aquest document segueix l'índex següent:

1. Descripció de l'itinerari de recerca seguit fins ara

2. Descripció de les fites de recerca exposades a la comunicació de Torí i de les perspectives obertes que en resulten

3. Consideracions entorn de la recerca futura

4. Diferents aspectes lingüístics que mereixerien de ser estudiats. Llistes establertes

5. Indicacions sobre fonts per a la recerca ulterior

6. Abreviatures

7. Bibliografia

-----

1. Descripció de l'itinerari de recerca seguit fins ara

L'estudi de la Lingua Franca Mediterrània (LFM) al llarg d'una quants anys, particularment a partir de l'any 2005, va revifar la curiositat de Carles Castellanos vers l'estudi del Maltès. De fet ja havia estat al llarg de les tasques d'aprenentatge i anàlisi de la llengua amaziga (que es poden situar a principis dels anys 90), que l'estudi del maltès i de la influència del

català a la Mediterrània ja havien atret la seva atenció com a fenòmens remarcables per llur especificitat.

L'estudi de la LFM i, més concretament, els treballs que van acompanyar l'edició d'una interessant compilació de l'investigador alemany C. Foltys (2006), havia posat en evidència les influències occitanes i catalanes a la Mediterrània occidental a partir de la hipòtesi de l'expansió dels contactes de la comunitat lingüística d'aquest origen en aquesta àrea geogràfica al llarg dels segles XIII, XIV i XV, i més ençà. Tots els indicis en la recerca de les llengües d'aquesta àrea (tant a les illes com a la península itàlica i al nord d'Àfrica) feien pensar en un objecte d'estudi interessant.

Les primeres indagacions van portar a la lectura de diferents treballs sobre el maltès des d'una perspectiva catalana, apareguts o divulgats pels volts de l'any 2011 (v. Alzina, Badia i Yzaguirre, a la fi d'aquest apartat); aquest darrer autor assenyalava, d'una manera genèrica, la complexitat de l'anàlisi de les influències lingüístiques múltiples en l'estudi del maltès. D'altra banda, el llibre de l'autor occità Lavalade (v. 'obres esmentades' més avall), que fa una aproximació als romanismes en la llengua maltesa, tot i una certa imprecisió, va acabar d'afermar en l'interès d'aquest objectiu. L'oportunitat de presentar un treball sobre la influència catalana i occitana a la Mediterrània Occidental va engrescar Carles Biosca i Carles Castellanos a preparar una comunicació a un Congrés Occità a Lleida prevista per al mes de juny de l'any 2014 on, entre altres qüestions, s'abordava la qüestió de la Lingua Franca Mediterrània i del maltès. L'accés a diferents treballs dispersos i conseqüentment incomplets, va portar finalment a veure la necessitat de desplaçar la nostra recerca a Malta mateix, la primavera de l'any 2014, amb l'objectiu d'arrodonir els nostres coneixements, en contacte amb fonts més precises.

Els dos investigadors esmentats comptàvem amb la informació pròpia dels nostres coneixements precedents (Carles Biosca, romanista amb coneixements sòlids, especialment en dialectologia italiana. Carles Castellanos, coneixedor de les llengües nord-africanes – amazic i àrab – i d'un cert nombre de varietats romàniques). Aquests coneixements ens van permetre moure amb una certa seguretat en aquest complex camp de recerca. El viatge a Malta esmentat l'any 2014 ens va confirmar l'interès de la recerca en qüestió i ens va posar en contacte amb noves fonts sistemàtiques per al coneixement de la llengua maltesa (com les obres de Brincat i d'Aquilina, i un nombre important d'articles i col·laboracions diverses). Els coneixements que havíem aconseguit en aquell moment sobre la influència catalano-occitana en el maltès i en la LFM ens van ajudar a elaborar la comunicació a Lleida l'estiu d'aquell mateix any 2014.

Un cop presentada aquesta comunicació a Lleida vam continuar aprofundint en la recerca fins al punt de veure'ns amb cor de presentar una comunicació al Congrés de Lingüística Maltesa que va tenir lloc a Torí l'any 2015. Mentrestant, la lectura de diferents obres sobre la Mediterrània o sobre l'època on centràvem la nostra recerca, els segles XIII, XIV i XV (com la crònica de Bernat Desclot, i els treballs de Lutrell, Fiorini, Dufourq i altres; v. Bibliografia general a la fi d'aquest document) ens afermaven en els nostres indicis.

Obres esmentades a l'apartat 1, precedent (algunes de les quals no incloses a la Bibliografia General de la fi d'aquest document):

Foltys, Christian. 1984. Die Belege der Lingua Franca. *Neue Romania* no. 1, p. 1-37 [Catalan translation by Sybille Hunzinger, revised and edited by Carles Castellanos. 2006] *La Lingua Franca. Consideracions crítiques*. Girona: Edicions a Petició.

Badia, Ignasi. 2004a. El rei malalt i l'estilet o notes sobre les relacions entre el maltès i el català. *Quaderns. Revista de traducció* 11, pp. 117-125 Universitat Autònoma de Barcelona.
Badia, Ignasi. 2004b. A view of the linguistic situation in Malta. *Noves SL. Revista de Sociolingüística*. Generalitat de Catalunya.

Yzaguirre, Lluís de (2012) *Catalunya-Malta. La connexió perduda*
http://latel.upf.edu/terminotica/membres/DE_YZA/PUBLI/catalunya_malta.pdf

Lavalade, Yves (2001) *La langue maltaise et la romanité* Institut d'Estudis Occitans

Comunicació a Lleida 2014: XIen Congrés Internacional de l'Associacion Internacionala d'Estudis Occitans (16-21 juny 2014) - Carles Biosca, Carles Castellanos (2014) *Influència lingüística occitano-catalana a la Mediterrània occidental*.

Comunicació a Torí 2015 (**To2015**): 5th International Conference on Maltese Linguistics in *Torino* (24-26 juny 2015) Carles Biosca, Carles Castellanos (2015). *Aspects of the comparison between Maltese, Mediterranean Lingua Franca and the Occitan-Catalan linguistic group (13th-15th centuries)*

2. Descripció de les fites de recerca exposades a la comunicació de Torí i de les perspectives obertes que en resulten

La comunicació presentada a la Conferència de Torí (To2015) va comportar un procés de maduració important que es va estendre entre la data de la presentació a Torí i l'elaboració del primer text, i el tancament final, després d'un cert nombre de revisions i milloraments, al llarg de l'any 2016.

En aquest treball hem pogut posar al descobert diferents fenòmens lingüístics i històrics fins aleshores desconeguts en la recerca sobre la llengua maltesa, fenòmens principalment relacionats en la influència occitano-catalana en aquesta llengua; i de passada també alguns aspectes de la influència més general gal·lo-romànica (en un sentit ampli, incloent parles gal·loitàliques, com el piemontès).

La comunicació presentada a Torí i recollida a les actes que han estat publicades l'any 2017, revela l'existència de dos tipus generals de qüestions: d'una banda, els contactes lingüístics que mostren indicis clars de la influència occitano-catalana en el maltès; i, d'altra banda, diferents indicis històrics de fenòmens de contacte de la població occitana i catalana amb la població de Malta, indicis que diferents aspectes lingüístics estudiats han anat confirmant.

Les **influències lingüístiques** posades a la llum han estat de diferent ordre, principalment lexicals en lexemes concrets, però també en qüestions semàntiques i morfològiques etc. Aquest camp lingüístic de recerca ha portat a diferents evidències i a un gran nombre de nous objectes de recerca en els quals caldrà aprofundir i que mirarem de precisar més endavant en aquest mateix escrit de suggeriments. Avancem cinc (5) hipòtesis històriques successives:

Les **descripcions històriques** d'aquests contactes també haurien de ser confirmades i reforçades per ulteriors recerques.

Hipòtesi històrica núm 1. (Inicis de la influència romànica). Sabem que el poblament musulmà de Malta (procedent de Sicília) va tenir lloc principalment del 1048 al 1090, moment - aquesta darrera data - de la conquesta normanda, que és quan es pot començar a parlar de possibilitat d'influència romànica, encara que no és fins a l'any 1127 que Roger

II de Sicília 'reconquereix' Malta i Frederic II (1194-1250) l'adscriu a la dinastia dels suaus i reorganitza el regne de Sicília (Vanhove, 2014) i **fa venir població dels Abruços a Malta, l'any 1224.**

Possiblement és durant l'anomenat el 'període genovès' (1197-1223) que podem considerar que la influència romànica es comença a fer sentir amb més intensitat, tot i que sabem, **durant el segle XII, cristians de Sicília poblaren Malta** com a part de la política expansiva normanda (Agius 1996: 432) i aquest poblament havia d'incloure forçosament la presència de parlants de llengües romàniques i concretament de parlants de piemontès, pel fet que sabem que Sicília havia estat poblada d'una manera important per llobards (del Piemont) ja des del 1150 (Bresc, 1997).

I ja al segle XIII sabem, pel que fa a Malta, que l'any 1240, els musulmans encara hi eren majoritaris i que entre 1240 i 1250 són expulsats els maltesos que es mantenen en aquesta religió. Els angevins amb tropes que sabem (per les cites de Bernat Desclot que hem assenyalat a To2015) que eren principalment provençals, conquisten Malta l'any 1266, i la Corona d'Aragó (fonamentalment catalans) l'any 1282.

De tot plegat en podem deduir que **la influència romànica a Malta comença pels volts de la meitat del segle XII** (any 1150, aproximadament) a causa del poblament provinent de Sicília esmentat, i es reforça l'any 1224 amb població provinent dels Abruços. Si atribuïm una certa importància del nombre de parlants piemontesos en aquest poblament provinent de Sicília podríem suposar **una influència gal-loromànica (probablement piemontesa) a Malta no negligible en l'època de la visita de l'occità Peire Vidal a l'illa, els anys 1204-1205** (v. To2015).

Més tard és quan es pot començar a establir probablement amb més claredat una presència romànica a Malta, a partir de la presència de provençals i catalans tal com ho hem esbossat més amunt i ho exposarem amb més detall tot seguit:

Hipòtesi històrica núm. 2. (del 1250 al 1450 aproximadament). Una hipòtesi general que caldria contribuir a verificar és l'existència, a Malta, **d'una població considerable de procedència occitana i catalana al llarg dels segles XIII, XIV i XV.** Segons expliquen diferents fonts, al segle XIII hi havia almenys 450 soldats occitans i catalans, una quantitat considerable si la comparem amb les dades totals de població de l'època. Les influències lingüístiques suggereixen contactes en el terreny de la tècnica i dels oficis (de la construcció, de la pesca, etc.), de manera que **la hipòtesi de l'existència d'una població probable de 500 (o més) occitans i catalans a la zona portuària oriental de Malta (on es concentrava probablement una població de poc més de 1000 persones) entre 1266 i 1350** aproximadament, seria ben plausible (la població total de l'illa no ultrapassava les 10.000 persones). Les influències lingüístiques romàniques a Malta, en comparació amb l'illa veïna de Sicília semblen mostrar una petja més marcada pel provençal a l'illa de Malta. La influència catalana en el govern de Sicília pot ser una de les explicacions d'aquesta influència catalana més marcada a la gran illa. Es tracta d'unes hipòtesis que caldria demostrar amb una aportació de més dades i a través d'una anàlisi comparativa d'elements lingüístics i històrics (A les pàgines 148 i 217 de BR-11 es poden trobar dades sobre diferents aspectes demogràfics i de contacte interlingüístic a Malta).

Hipòtesi històrica núm. 3. (Influència occitanocatalana i siciliana). La informació de Brincat (2011: 153) segons la qual la població maltesa anterior a la dominació angevina no semblava que conegués les tècniques complexes de la construcció (tal com expressa Mahoney, 1988. v § 5.2.D.) reforça la hipòtesi d'una **influència occitana i catalana en l'àmbit de les tècniques dels oficis menestrals, esdevinguda possiblement abans de la cristianització més intensiva de Malta que té lloc probablement després de l'any 1350,**

per mitjà de la qual la *influència siciliana*, reforçada per l'ús de la llengua de la gran illa *en el llenguatge religiós i administratiu, es va fer sentir segurament d'una manera més intensa*. Concretament Brincat (2003: 85-86) esmenta la possibilitat del contacte amb el català i el provençal però no n'exposa cap evidència. A la nostra comunicació de Torí (To2015) s'ha abordat aquesta qüestió que obre unes possibilitats de recerca interessants que caldrà que prossegueixin.

Hipòtesi històrica núm. 4. (Influència en la grafia: segles XIV i XV). La influència específicament catalana en la grafia *sembla que tingui lloc probablement de manera paral·lela a l'extensió de l'escriptura de documents en sicilià, és a dir, al llarg del segle XIV*. El manlleus gràfics, com l'ús de la 'x', que s'observen en la llengua maltesa ja en el conegut poema Cantilena (de finals del segle XV), per exemple, haurien de ser verificats per dades històriques noves que es poguessin aportar sobre el maltès, i també sobre el sicilià, llengües que, en aquest cas concret de l'escriptura, segueixen processos que cal considerar relacionats. D'una manera general, caldria delimitar molt bé quina fou la influència siciliana a Malta, sabent que, si bé l'any 1130 es funda el regne de Sicília, els documents medievals són escrits principalment en llatí, de manera que la possibilitat d'influència del sicilià escrit a Malta abans del segle XIV és poc probable. L'existència de documentació en català ben entrat el segle XV (Fiorini, 1991) pot ser un indicatiu d'una implantació del sicilià administratiu possiblement gradual, tant a Malta com també a Sicília. L'estudi del procés de formació del sicilià referencial i administratiu en aquest període podria ajudar semblantment a tenir una idea del context sociolingüístic de l'època compresa entre el 1280 i el 1380 aproximadament. Segons Bartolotta (2004) (v Bibliografia comentada § 7.1.I) *la generalització de l'ús del sicilià en l'administració i en la prosa literària, no comença fins pels volts de la dècada del 1340*. L'estudi dels documents d'aquesta època ens poden informar també sobre diferents qüestions referents a la grafia (com l'ús de la 'x'), com hem assenyalat. **Cal incloure en un cas semblant l'estudi del dígraf 'ch' en posició final, un tret característic de la grafia clàssica del català.** (v. secció 4. II.2 "Grafia. El dígraf CH" p. 17).

L'interès de la corona catalano-aragonesa per Malta és exposat per Fiorini (1991) partint del fet d'existir un vice-cònsol català a l'illa d'ençà de l'any 1345. Aquest mateix autor també recorda l'activitat de tallers catalans en la decoració de la catedral de Malta a principis del segle XV i la presència de professionals (com ferrers) d'aquest mateix origen sobretot després de l'èxode dels jueus de les àrees de llengua catalana i occitana a partir l'any 1492. La fundació del regne de Sicília l'any 1130 no pressuposa, però, una influència immediata del sicilià, una influència que a la hipòtesi històrica precedent (hipòtesi núm. 3) hem situat sobretot a partir del 1350 i al llarg d'almenys tres segles. L'italià (toscà) hi començà a entrar en el temps del domini dels Cavallers, a partir del 1530. Sabem, però, que l'any 1730 els maltesos no dominaven l'italià (Brincat 2011: 194, 195) tot i que en un vocabulari bilingüe maltès de l'any 1650, aquesta llengua és aparellada amb l'italià, cosa que mostra un cert ús com a llengua instrumental. (v. el comentari sobre aquest vocabulari bilingüe dins la bibliografia comentada al final d'aquest document i també els usos lingüístics a l'Orde de Malta que exposem tot seguit, un parell de paràgrafs més avall).

Hipòtesi històrica núm. 5. (època moderna). L'existència de contactes de Malta amb Provença i les terres de llengua catalana al llarg de l'edat moderna, és un fenomen exposat en diferents obres (Vassallo, 1997; MAE 1991) on es descriuen importants relacions comercials al llarg dels segles XVII i XVIII, i ho mostren també alguns indicis lingüístics segurament posteriors al segle XV, com el manlleu en el lèxic de les tècniques de teixir, *mazzarell*, o altres manlleus que poden mostrar contactes comercials, com *trabuxù* o *turnavit / tornavit* etc. d'èpoques més acostades; i també l'existència del vocabulari català-maltès de l'any 1750 (aprox.); aquests contactes tardans podrien explicar també el cas del manlleu invers (maltès-català) del mot 'orxata', mostrat a To2015, una hipòtesi que caldria

provar amb evidències concretes. Dades històriques mostren igualment contactes intensos de Barcelona amb Malta durant l'anomenada Guerra de Successió (iniciis del segle XVIII) i més tard, al llarg de tot el segle.

Sobre les seccions (o llengües) dins l'Orde de Malta i l'ús de les llengües en el funcionament intern d'aquest Orde

Les vuit llengües (o seccions) de l'Orde de Malta eren: França, Alvèrnia, Provença, Aragó, Castella i Lleó, Itàlia, Alemanya, Anglaterra. És a dir, que ***almenys tres (3) de les vuit (8) llengües en què es dividia l'Orde eren primordialment de llengua catalana o occitana***: Aragó, Provença i Alvèrnia. Com a detall interessant es pot assenyalar també que la llengua d'Itàlia, per la seva banda, comptava amb set (7) priorats: Llombardia, Roma, Venècia, Pisa, Capua, Barletta, Messina, dins les quals, els dos (2) priorats de Llombardia i Venècia pertanyen a àrees lingüísticament gal·loromàniques (en un sentit ampli).

Pel que fa a l'ús de les llengües emprades en la documentació general de l'Orde de Malta, es pot resumir així: l'any 1357 s'utilitzava el llatí, el 1446, un llatí simplificat, el 1532 mostra l'avanç de l'ús del francès, l'any 1549 comencen a aparèixer capítols en italià i es pot dir que l'any 1566 es generalitza l'ús de l'italià en la documentació general de l'Orde. ***Caldria estudiar els usos particulars en la documentació específica de les diferents llengües***, que en el cas de l'occità es pot estendre dels segles XIII al XV; i en el cas del català, dels segles XIII al XVIII.

3. Consideracions entorn de la recerca futura

3.1. Aspectes generals

L'objectiu general de la recerca que comentem és l'estudi de la influència catalano-occitana (però també gal·lo-romànica en sentit ampli, és a dir, incloent-hi també el piemontès, especialment) en la llengua maltesa.

En aquesta recerca caldrà tenir en compte la possibilitat de llatinismes introduïts al maltès per la via nord-africana (com el cas de 'fellus' i possiblement també el cas de 'qroqqa' que havíem inclòs a To2015). De fet caldria sotmetre a una anàlisi especialment acurada els mots en què l'oclusiva palatal sorda llatina 'k' passa a 'q' en maltès, com és el cas de mots com 'qroqqa', esmentat més amunt i molts d'altres, com 'qanpiena' (campana), 'qarn' (corn) que mostren manlleus antics que podrien pressuposar una mediació nord-africana (amaziga o àrab).

Un altre aspecte que ens pot furnir informació complementària és l'estudi de les influències en el període pre-angeví com hem explicat en les descripcions dels apartats precedents, que podrien haver estat l'escenari d'influències llombardes (lingüísticament piemonteses). Es pot partir, doncs, de la hipòtesi que ***el conjunt de les influències gal·lo-romàniques en general, és a dir, occitano-catalanes i piemonteses té un abast considerable entre l'any 1150 i el 1350***.

És evident que, en tots els casos, cal tenir en compte els fenòmens que succeeixen a l'illa veïna (i dominant) de Sicília, tot i que, com hem advertit a To2015, les influències exteriors damunt el maltès no poden ser atribuïdes totes a l'existència del sicilià com a llengua intermèdia i cal preveure influències diferenciades per a Malta i per a Sicília. ***L'estudi de la formació del sicilià referencial i administratiu (que hem comentat, a la Hipòtesi històrica núm. 4, que deu tenir lloc vers la meitat del segle XIV), podria***

ajudar a tenir un coneixement més clar de la situació sociolingüística a Sicília i a Malta als segles XIII i XIV.

I, d'una manera general, ***cal tenir en compte també l'existència de la Lingua Franca Mediterrània***, especialment important en el ***lèxic mariner i comercial***. Les ***migracions de jueus a Malta***, a què fem esment a To 2015, procedents de terres catalanes i occitanes, no són negligibles (com en el cas dels metges, d'on pot venir, per exemple, un terme recollit per Brincat (BR-11: 180) com 'indisjún' [injecció] de forma aparentment occitanitzant (a causa de l'articulació general occitana del dígraf 'cc' com a [ts])). Recordem, també, que en català ha estat corrent fins a dates pròximes la pronunciació popular dialectal del mot injecció mot com [inditsi'o/indit'sjo].

Cal considerar finalment que és tot l'àmbit mediterrani circumdant, i particularment la Mediterrània occidental, el que s'ha de tenir present de manera permanent a l'hora d'estudiar les influències lingüístiques mútues.

3.2. Consideració sobre les àrees lexicals

Pel que fa a les diferents àrees del lèxic a estudiar, pensem que ***cal centrar l'atenció d'una manera especial en l'àmbit mariner i en dels oficis*** que, segons les nostres primeres investigacions, semblen ser més sensibles a les influències que volem estudiar d'una manera preferent.

És per això que ***proposem unes sigles referents a diferents àrees per tal de poder facilitar la recerca lingüística en àmbits lexicals concrets*** (vegeu la ***llista de sigles a l'apartat 6 d'Abreviatures***, com ara: AGR: agricultura i botànica. / ART: arts plàstiques, música etc. / COM: comerç. / INDUM: indumentària etc). Aportem consideracions per a algunes àrees concretes, a § ***5.2. Àrees del lèxic*** i § ***7.1. Bibliografia comentada***.

4. Diferents aspectes lingüístics que mereixerien de ser estudiats. Llistes establertes En primer lloc es podrien millorar algunes informacions que hem aportat a la comunicació de Torí, com, per exemple, el fet que el mot *golfes* en català, té una variant encara més acostada a la forma maltesa, és a dir, amb 'r' (en lloc de 'l'): *gorfa, esgorfa, angorfa* .., usuals a les comarques del Camp i àrees veïnes. Una primera llista que exposem tot seguit va adreçada, doncs, a tractar aquest aspecte de la informació addicional a l'estudi de termes que ja han estat tractats a To2015. Les altres llistes tenen funcions específiques diverses tal com s'exposa en cadascun dels títols:

Llistes diferents de paraules que mereixerien un estudi:

4. I- Informació addicional sobre paraules ja documentades a To2015 (a les quals s'aporta informació complementària) i també mots rebutjats definitivament

4. II-Paraules noves amb una possible influència catalano-occitana.

4. III-Paraules noves que es podrien analitzar seguint fonts gal·lo-romàniques en sentit ampli.

4. IV-Paraules noves que mostren un possible contacte

4. V-Etimologies diverses a treballar

-----

4. I- Informació addicional sobre paraules ja documentades a To2015 (a les quals s'aporta informació complementària). Comentem també mots rebutjats definitivament com a possibles manlleus.

AVULTUN En it. és 'avvoltoio' [ZOO].

BANDA. També té el sentit de 'banda de música', existent en cat., oc. i it. [ART]

BERGA La forma 'alberja' és pròpia del llenguadocià (MIST). D'altra banda, la forma italiana 'albergia', segurament també d'origen occità, es pot trobar a (BR-3, 185, ratlla 23) [TECN]

BONGU! (To2015) – bon dia! . La forma 'bongiu' existeix en sic.

BUTIR – BR-3 considera normand aquest mot [ALIM]. L'origen piemontès ens sembla més probable.

ÇIKKULATA – També en niçard (parlar occità de Niça) es diu "CHIKOULATA") (*Lou niçart a l'escola*. 3^a es. Académie de Nice, 2006). També hi ha "CHICOULAT" a Mistral 1878, com a forma pròpia de Marsella.

FRIXA – Hem trobat el mot 'frixà' en català de Catalunya Nord (v. Botet 1997). I també a Mistral, 1878, "FRICHO", com a mot propi de la regió provençal del Var.

GHORFA – A To 2015 havíem exposat la forma "les golfes", en la forma de plural i amb "l" tancant la primera síl·laba. Aportem ara diferents exemples catalans amb "r" inclosos al diccionari DCVB: *gorfa*, *esgorfa*, *algorfa* etc (əzdórfə (Borges del C.); azdórfə (Calasseit); azdórfə (Gandesa), aldórfə (Maestrat); əldórfə (Mall.). Hem recollit personalment d'un testimoni fiable la forma **gorfa (amb "r" i en la forma singular)**, és a dir, més pròxima a la forma maltesa, a la comarca del Camp (localitat de Vilaplana, any 2017) [TECN].

GRIŽ (en it. antic: griso) [ART]

INDUNA (LV.267- To2015) – adonar-se (ang AQ2006: to realize) / Aportem un exemple: [Ex: Izda dlonk indunat li kien is-Sibt = Però (ella) es va adonar de sobte que era dissabte] (LV, 267)

INFORRA (BR-11, 127). En sic: infurra

IRKANT En sic: incantu [COM].

KALANKA BR-3, 47, diu que és llatí. Però el ROBERT diu que és provençal [MAR].

KANTUNIERA . BR-11 recull la forma antiga 'cantunera' (és a dir, amb la terminació "-era" pròpia del català), a la llista que hem classificat com a 'L9' (§ 5) [DOM].

KAPULJAT (LV.248-To2015) – capolat, carn capolada, picada, picolat [existeix en sic.] [ALIM].

LAMPUKA (Apareix a AQ76, p.93) en it: il nocciolo [MAR]

LARINGA Em sic: arangi [ALIM].

LAVANJA (en: slate; cat: pissarra, llicorella; oc.lim: lavencha; oc lengadocià: lavanhàs, lavenca). Terme rebutjat a To2015 perquè en sic i en it és: lavagna. Tot i així és un terme considerat gal·lormànic (DEV-OL). [TECN].

LBIĠ - NOM DE VENT (cat: llebeig) en sic: libicciu i en it: libeccio. [MAR]

XLOKK - NOM DE VENT (cat: xaloc) en sic: scilòccu (també it: scirocco, scilòcco, silocco) [MAR].

MOXX (pl: moxxi; ang: wet, soft) (BR-11: 112) sic: musciu. v. L7 (§ 5) (es diu d'un formatge) (sic: fummaggiu musciu / ex. maltès: gbejniet moxxi, en la forma plural) [ALIM].

NVELL En sic: nivellu [TECN]

QANJA – Té la variant QANA [L9 (§ 5)]; en it. és 'canna' [AGR]

QROQQA (lloca, cloca) – Hem trobat a Sedira (1910) (relacionat amb el fr: couveuse) dos noms en àrab algerià: 'garga' (a la part francès-àrab) i 'qurqa' (a la part àrab-francès) [ZOO]. L'existència d'aquestes formes en àrab reforça la idea de la possibilitat que aquest mot "qroqqa" fos un llatinisme que hagués entrat a través de l'àrab nord-africà (possiblement, al seu torn, provinent de l'amazic).

SIMENT És un terme rebutjat en el nostre estudi; manlleu de l'anglès.

STRINA (BR-3, 117) (estrena) 'regalo per l'Epifania' (BR-3). BR-11 fa referència als tres reis d'orient (Three Wise Men) (en sic: strina) [REL]

TARZNA. (To2015: 59). En català antic hi ha la forma TARASSANA (*Diccionari del català antic*. Mercè Costa&Maribel Tarrés (1998) Ed. 1962: Barcelona).

TURNAVIT – (tornavís). En pie: tornavis. [TECN]

VARLOPPA – (ADDICIÓ): Tot i que l'origen neerlandès fa pensar en la transmissió a través del francès, el contacte més probable és a través del provençal. (En pie: rabòt ??)

VELJA és un terme rebutjat en el nostre estudi de To2015 perquè en it. és 'veglia'. (Però DEV-OL exposa que el verb 'vegliare' ve del provençal 'velhar')

VOJT (it. antic: voito)

ŽAGHFRAN en pie. és safran o zafran (aquesta segona forma, amb 'z' inicial, és més acostada sibilant sonora del maltès i de l'àrab) [ALIM]

ŽGUR. cat-oc: segur; pie: sicur, sigur (en sic: sicuru). Aquesta forma siciliana, que divergeix de la maltesa, reforça la dificultat d'un origen itàlic en aquest mot maltès i reforça la hipòtesi d'una influència oc-cat.

4. II-Paraules noves que mostren una possible influència catalano-occitana.

4. II.1 – Llista general de paraules noves

armarju (BR-11, 108) És un terme que pot ser transmès pel sicilià el qual ja mostra una possible influència cat-oc (o pie,) en la 'r' del mot (en it: armadio) (en pie: armari) [DOM]

artal (altar) Podria ser cat-oc. Metàtesi 'altar > artal' com la de 'faldar < fardal' [REL]

bagoll (AQ) – cat: bagul (ang: trunk). [DOM] (en cat. segurament del fr. "bahut"; ant: "baiul").

baxxa (verb) – Possible influència cat. Observeu l'existència d'aquest verb en LFM: baschiar [ba'ʃar].

beritta (LV.356) – ang: cap (en cat: gorra). Pot ser cat-oc. (cf. barret, barretina etc., tot i la terminació em '-itta' té un aspecte italianitzant).[INDUM]

borra (LV.351) (snow in flakes) – neu (v. borralló, borriçol, borra cat. etc. /oc: borrih). Possible influència cat. En it. hi ha 'borra', però en el sentit d'embotir etc.

bozzell p.234 Llista 12 (§ 5) (no és a AQ). cat: bossell ; oc: bossèu [El DCVB diu que ve del fr. (bossel o bocel), segons Coromines; però el DIEC diu 'origen incert', prob. del llatí vulgar "boticellus"]. [MAR]

brazzi (ang: applique) llum de paret. Possible infl. cat-oc a causa del dígraf no africacat 'zz' Llista L-D (§ 5). En sic. (en sing.): brazzu [DOM]

buffura (bufada de vent). Podria ser cat-oc del verb (bufar) (pie: buf) (en it. existeix 'bufera' però és gallo-it, segons DEV-OL) [MAR]

buttuna (ang: button). **buttuna** és la forma comptable (semítica) de **buttun** (cat: botó; oc i pie: boton). Podria ser cat-oc-pie (i també itàlic: bottone). En maltès també té el sentit de "botó de la roda" que en oc. es diu boton o mujòl. (Llista L4) [INDUM] [TECN].

fazola (LV.79) – (en: french bean) cat: fasol, fasola, fesol, fesola, mongeta (la variant amb 'a' existeix en català); sic: fasola; pie: faseul. Ex: **fazola hamra** – kidney (baked) beans (mongeta tendra??) / **fazola bajda** – broad beans (mongeta seca; a Menorca se'n diu 'mongeta blanca', com en maltès). [ALIM]

flixxun (LV.361) – ampolla (flascó cat: 1376/ oc: flascon, flasco, flàscol [Mistral: flasco, flascou]. Pot ser cat-oc i transmès a través de la LFM però no en tenim cap evidència. ETIM germànic FLASKUN, ampolla > baix llatí: flasco – flasconis. [Segons dic. fr. ROBERT etim: del germànic flaska. En fr: flâcon 1314; it: flacone] [DOM].

gugarell (ang: toy) oc: jugarèl DGO; jougarel/èu (MIST). Aquest mot oc. significa, però, en cat: jugarer (és a dir en ang: playful) [DOM].

gawda (verb: to rejoice). gaudir (cat-oc); it: godere. pie: gòde. (el diftong 'aw' suggereix un origen cat-oc).

gremxula (ang: lizard). cat: lluert, llangardaix; oc: grisolo (MIST), engrisola (BAL-POJ), esgrinjolo (Mistral). AQ76:29 proposa un origen amazic: šremšal, šeršumal; tanmateix ens sembla més sòlida l'etim. oc. [ZOO].

grieg i gregal - Tot i l'existència de 'greco' en it. no s'hauria d'excloure una influència cat-oc. (sobretot per al cas de 'gregal') [MAR].

imbotta (verb: to push) cat: empènyer; oc: botar, butar (pousser, lancer) (bouta: MIST) (it: buttare: llançar, tirar)

infern (BR-3 p.287). Mot apocopat interessant (pel fet de pertànyer al lèxic religiós que podria haver donat 'infernu' a l'estil de 'spirtu' com altres exemples exposats a To2015, §6.1.5)). V. altres exemples de mots apocopats singulars a § 4.II.2, en el present document [REL].

ingast - ingasta (en cat: encastar, encastrar, engastar (DCVB) (it. incastrare) (cast: engastar). La infl. pot ser cat o cast. [TECN].

ingwent - BR-3 199. En cat (DCVB) i en bearnès (MIST) existeix la forma 'engüent'. En oc: la forma general és 'enguent' [en'gen]; it. unguento. [DOM].

kappell (LV.356) (ang: hat) – cat: capell; oc: capèl; pie: capel. Pot ser també it: cappello (obs. duplicació de 'p'). [INDUM].

karrotta (LV.366; ang: carrot) – carrota, garrota (prov. MIST) (també cat. dial. 'carota'). Pot ser fr. encara que la terminació mostra alguna mena de transmissió per l'occità. Podria ser un anglicisme perquè la forma més habitual de denominació d'aquest vegetal en maltès sembla que és **zunnarija** o **zfunnarija** (terme inclòs a To2015) [ALIM].

kexxun (drawer) . cat: caixó (tipus de calaixet); oc (MIST): queissoun; it: cassetto; pie: cassiòt, tirol, tirèt. Pot ser infl. cat-oc.

kok – cuiner. Pot ser català (antic) i oc: còc; it: cuoco. Lavalade l'atribueix a l'anglès (cock) (depèn de la datació d'aquest manlleu). [ALIM].

landa (ang: tin). cat: llanda / landa 1449 DCVB). Té el sentit de 'llauna' al País Val. En sic: landa; it: latta. [TECN].

lanza (arma; ang: lance) (BR-3: 125 – tab.10, 128). oc: lança; cat: llança. pie: lansa. (it: lancia).[TECN].

lazz (shoe-lace). cat: cordó. Podria venir de l' oc: laç; cat: llaç; pie: lass (it: laccio). Podria venir també de l'ang. lace – Caldria datar aquest terme maltès. [TECN].

lembut (ang: funnel; cat. oc: embut; it: imbuto; pie: ambussor). La "e" de 'lembut' difereix de la "i" de l'it. cosa que fa aquest origen poc evident). Fóra interessant conèixer la forma sic. [TECN].

lest (en: ready; oc: lest; cat: llest; sic: lestu ; pie : lest). Podria ser també it : lesto.

lexxun (ang: adze). cat : aixà, aixada, **aixadó** ; oc : **aissadun** (amb contracció i addició de l'article); it : zappa ; pie : sapa [AGR].

majna (ang: to lower sails etc., to go less strong; cat-oc: amainar; oc.prov: meinar; it: ammainare). Pot ser també infl. per it. Mot comentat a BORG (1999) I BR-3, 108. (v. ETIM: Coromines [COR] associa el verb català a l'occità i amb el sentit originari de disminuir)

(DEV-OL: fa la proposta d'etim. del terme napolità derivat del llatí 'invaginare', però ens sembla poc sòlida) [MAR]

missier (pare) Pot provenir d'un tractament de cortesia cat : misser; oc: missegne [MIST]; **és interessant el ven. missière I el furlà missêr que volen dir 'sogre'**. Menys probable del fr : monsieur. En sic: misseri [DOM]

misk (cat: mesc, oc i fr: musc) (sic. misku). Podria ser ang: musk). Podria ser cat. (e > i). O bé oc. fr. o pie (musch) [pron: mysk] [y > i]; (en ang. 'musk' és pron. amb 'u' breu).[AGR]

mixtel (Llista L5 § 5.1) (any1486) (ang: A kind of wheat). Obsolet en maltès actual. Pot venir del català 'mestall' (oc: mestura) (it: segalata) [v. mixtil/mixtla a L5].[AGR].

most (ang: new wine). cat-oc-pie: most; it: mosto. Pot ser cat-oc-pie o també it. [AGR].

mument (LV.267) – it: momento. Podria ser cat-oc.

muskatell (ang: muscatel grape). cat: moscatell (raïm). oc: muscat; it: moscatello [AGR]

pappamosk, çappamosk (AQ) – papamosques. **pappamosk** és a To215. (Caldria analitzar la variant : **çappamosk**, és a dir l'arrel **çappa**) (en oc : 'chapar' vol dir 'rosegar'). I en llengua franca "chiapar" vol dir 'agafar' [ZOOL].

parat (AQ) – skid (relliscada, patinada). Podria ser cat. (verb 'parar') ??

partat (AQ) (verb: to barter, to exchange). Podria ser cat-oc: partir, repartir; it : spartire ; pie : spartì.

parroçça (ang: parish); oc. auv: parrocho [pa'rotšo] [MIST]. **En arpità paroche**; v. it: parrocchia (en sic. hi ha: parruccianu); pie : paròchia [REL]

patafjum (plethora). oc-cat : Un fum de; cat: un fotimer de (En it. i sic: no trobat equivalent).

pern (axis, pivot) it. perno. Però podria ser cat. (terme amb força vitalitat en català ; v. el cas de 'pern'= cargol en menorquí) [TECN].

pesta (AQ) (**impesta** és a To2015)(it. peste, amb "e" final).

pexxun (ang: calf of the leg). cat: panxó, panxell, de la cama. Pot ser també 'pancione' (it.)

pinzell (ang: painting brush) oc: pincèl; cat: pinzell. (En it: pennello; en sic: pinzeddu que podria ser també un catalanisme) [TECN].

piž (ang: wight) cat-oc: pes; sic: pisu. (it: peso) (pie: pèis) [TECN] [COM]

platt (ang: plate). Podria ser de 'plat' (cat-oc). [ALIM]

prtkuna (ang: pellet) . bala petita, perdigó (La forma maltesa suggereix perdigona*, amb el femení semític, a partir del 'perdigó' cat. o el cast: 'perdigón') [TECN].

priza (ang: prey) cat-oc: presa (sic: prisa). Informació: Segons Baglioni (2011) vol dir 'bona presa' (a Tunis i a Marsella).(en àrab de Tunis és 'briza' i en LFM: préza). [MAR]

pupa (AQ) – nina - Podria tenir relació amb el cat: pepa, patota (cat. ros) [DOM]

putarga Pot ser provençal. BAGLIONI (2010) exposa: Phonetic evidence will also be used in the case, for instance, of **Maltese putarga** ‘mullet’s eggs’, whose initial consonant reveals a non-Tuscan (**bottarga**) and non- Sicilian (**bbutaraca**) derivation, just like the form **potarga** occurring in Tunisian deeds (documents). / Aquesta paraula sembla estesa arreu de la Mediterrània Occidental (Hem trobat **putarga** en un text de Càller de Marie Rose Moro de l’any 2014, on comenta que és una menja pròpia “du Sud de la **France, Portugal, Tunisie ...**” i remarca de **Sardenya** la putarga de l’Alguer. / BEZSONOFF (2015) *Diccionari occità provençal – català* (Llibres de l’Índex) inclou l’entrada **botarga, potarga** que tradueix com a ‘**caviar provençal**’. / MISTRAL (1878) recull l’entrada **POUTARGO, BOUTARGO** que descriu: sorte de mets qu’on prépare, **en Provence et en Italie** avec des oeufs de poisson salés [ALIM].

qalza (LV.356) – ang: leg (camal). Pot venir de ‘calça’ (oc-cat). (cf. qalziet, kalzetta) (it. calza= mitja; calzino = mitjó). Les calces (en cat. i en oc.) són els pantalons o les bragues femenines. [INDUM]

qalziet (LV.356) – pantalons, calces. Plural de ‘qalza’ que equivaldria a les ‘calces’ en cat. Pot ser cat.oc. (cf. qalza, kalzetta) [INDUM].

qastan (AQ) – castanyer i castanya en general. Unitat: **qastna**. (oc: castanh [kas’tan]: castanyer DGO-Cantalauca / cat: castany: color). (pie: castagn; it: castagno) [AGR]

qmis (LV.356) – ang: shirt (camisa). Pot venir de la forma cat. medieval: camís. (BR-11, 108) (BR-11 114 – L9) [INDUM]

(ir)raxka (ang: to scrape). cat: rascar. (també: cast). oc: rasclar, rascar. Vam recollir ‘raxketa’ a To2015.

rmonk (en: tow; cat-oc: remolc; it: rimorchio; pie: rimòrchi). Pot ser influït per cat-oc (en cat. és documentat el 1380 “Llibre del Consolat de Mar”). [TECN].

serv Estudiar si pot ser cat-oc (cat: serf –va; oc: sèrv-a). (it: servo).

skorča (en: crust, film) Brincat (BR-3: 125) compara aquest mot amb l’it. scorza i no dóna una explicació satisfactòria de la diferència ‘**č** – **s**’. En cat. hi ha “**escorxa**” i en oc. “**escòrcha**” (escrit “escorcho” en MIST). Una influència cat-oc és possible.

skorfna/iskorfna (AQ76: 93). oc: escorpèna (DGO; escourpeno MIST); cat: escòrpora (it: scorfanello) [MAR]

tačča (BR-11:109) (pl: taćci) (sic: taccia) El cat: *tatxa* ve de l’oc: *tacha*; it: borchia [TECN]. Pot ser oc-cat

tapp (short person). Podria ser cat-oc. En it. també existeix aquest sentit per a ‘tappo’. [TECN].

tužžana dotzena (cat-oc) encara que ‘duzana’ existeix en sic. podria ser un catalanisme). En it. dozzina; fr: douzaine [COM].

uviera (ang: egg cup) cat: ouera (no en oc.; no en it.) [ALIM]. (La terminació “-era” és productiva en català: sabonera, coixinera, panera, llapissera ...).

vġili – dia d'abstinència (al DCVB dejuni) (mallorquí i rossellonès: vigili)
(it. i pie: vigilia) [REL].

xkatla (smooth with sandpaper). Suggereix el cat-oc: escatar [VERB]

xkatta (to explode). Suggereix el cat-oc: esclatar [VERB]

xorta (a kind of – L9 1486) mena de... ; pot venir de l'oc: sòrta (Llista L-9)

żbokk (mouth, way out). cat: obertura. Suggereix el cat: 'esbocar' i 'esbocadura' [TECN]

żgicċa (to run away) cat: esquitllar-se; oc: esquilhar. [VERB]

żimarra (robe worn in a religious procession). Suggereix el cat: samarra [INDUM] [REL]

4. II.2- Casos particulars en l'estudi del lèxic i d'altres aspectes lingüístics

• IDENTIFICACIÓ SEMÀNTICA:

Hobz Biż-Żejt 'pa amb oli' (traducció literal). És considerat un dels 'plats nacionals de Malta'.

I és, de fet, 'pa amb tomàquet' com a ingredients bàsics. Cal remarcar que el 'pa amb tomàquet' també és anomenat 'pa amb oli' a Mallorca, és a dir, amb una denominació equivalent semànticament a la maltesa (Sobre el 'pa amb oli' mallorquí, v. Comadira, Narcís. 1997. *Fórmules Magistrals* Ed. Empúries: Barcelona, p. 12). És evident que en aquests casos es fa referència a un hàbit alimentari anterior a la introducció del tomàquet. El 'pa amb oli' ha donat lloc també al mot del llenguatge alimentari d'altres zones de l'àrea lingüística catalana, "panoli", a partir dels mateixos elements bàsics.

Pel que fa al **VERB AUXILIAR D'OBLIGACIÓ "mess"** 'tocar' descrit a Vanhove (2006), on es fa referència a un ús semblant en el parlar venecià, convindria recordar la influència més plausible del **piemontès (a toca: bisogna, BON)** i el sentit pròxim existent en occità i català (**tocar:** correspondre, pertocar, concernir).

• NUMERALS I PARTÍCULES:

dġa Podria ser transmès pel provençal ja que és un francesisme antic.

kwart – quart // Ex (LV): kwart ġobon – un quart de quilo de formatge.
Aquest mot "kwart" també s'aplica al temps.

oj ! 1. (ang: You there !) / 2. Expression of pain or surprise //
(en it: 'ohi' pot expressar disgust). En cat. 'oi!' pot ser de sorpresa, perill o dolor.

paqqum Interjecció: cat: patapum; it: patapum [DEV-OL] (v. també, cat: patacada, patac; i oc: patatrac).

sur Pot venir de MONSUR, MOSSUR (oc) (Llista L10 § 5.1) (v. també 'missier' §4.II.1). És més probable que vingui de 'sinjur'. Però el fet de no existir aquest mot en sic. mostra una evolució maltesa diferenciada que caldria explicar potser per mitjà d'alguna altra

influència. v. també el cas del **'dun'** maltès que com en cat. és aplicat només als frares. (El 'dun' general a Sicília pot tenir infl. del 'don' cast.).

tard (LV.267) – tard /Ex: ffit tard = una mica tard
(també expressa la idea de : 'aktar tard' = més tard (ang : later)

•**TOPÒNIMS:**

Ġappun (LV.351) – Japó (oc: Japon [3a'pun])

il-Marokk (LV.361) – La forma 'Marroc' pot ser oc. cat. [ETIM: Marràkeix > Marrocos (portuguès) > sing (cat-oc): Marroc]

•**ANTROPÒNIMS:**

San Anton Possible infl. cat-oc.

San Ġwan Possible infl. cat-oc.

San Mikiel Possible infl. cat-oc.

Ġużepp Possible infl. cat-oc. (i també itàlica)

Manoel Possible infl. cat-oc.

Pawl Possible infl. cat-oc. (i també itàlica)

•**HIPOCORÍSTICS :**

(BR-3, 127)

Ġann Possible infl. cat-oc. (o fr.): Jan (en pie: Gioann).

•**PARAL·LELISMES MORFOLÒGICS** (amb el català):

xemxata – assolellada (fr: coup de soleil) (mot d'arrel semítica 'xemx' i terminació itàlica) (-ata); però existeix un paral·lelisme amb la morfologia cat. (-ada).

També caldria estudiar les TERMINACIONS

'-un', '-an', (Baglione p.2-3: furban, corsan)

A l'apartat de la Comunicació de Torí – To2014 (§ 6.2.2) s'hi ha escrit:

"As a consequence of the above two phenomena, a certain number of productive endings appear as well in Occitan-catalan as in Maltese with remarkable regularity: **-at, -it/-ett, -ell, -ment, -ant/-ent, -un, -ur, -ier** ['i:r], **-uż**"

•**EXEMPLES SINGULARS D'APÒCOPS:**

INFERN, AVVENT, KUMPLIMENT, MUMENT,. A BR-3: 199, es recull també l'apòcop en termes de dret com *maġistrat, kuntratt* ..., qüestió que és interessant perquè l'apòcop no existeix (en general) en termes administratius i religiosos com els que hem exposat a la llista de To2015, § 6.1.5.A.

•**GRAFIA. EL DÍGRAF 'CH'**

A més de l'ús de la 'x' en maltès, descrit a To 2015 (§ 6.2.3) caldria estudiar l'ús del dígraf 'ch' utilitzat en posició final en maltès en mots com el cognom 'Fenech'. L'ús d'aquest dígraf 'ch' [k] en posició final és característic de l'escriptura tradicional de la llengua catalana i fins a èpoques recents era utilitzat en topònims com Montjuich o Vich (avui: Montjuïc, Vic) i avui encara es manté en cognoms com Aymerich, Bosch etc. (També és propi de la grafia del piemontès).

•COGNOMS dels quals se'n podria estudiar un origen catalano-occità

Abela (Pot venir del cat: 'Abella', tot i que AQ76 ... exposa que Abela és jueu)

Alard (Llenguadoc)

Aragona

Arnold, Arnaud (Hull, 1993: 329)

Audi

Bert

Balbi (Ligúria?)

Barbarà, Barberà(cat.)

Battaglia, Batalla (cat.)

Beck, Bec (oc?)

Bellia, Velia

Benett, Benet (cat,oc, fr ?)

Bernard (oc. fr. ang.?)

Boffa (Piemont)

Bonell (cat-oc? jueu?)

Borda (oc, cat, basc – pirinenc?)

Borria (Ligúria?)

Bres(Provença)

Anastasi

Arena (Provença)

Attard (Provença)

Balzan (oc?)

Baron (Hull, 1993: 329) (fr.?)

Battaille (fr.?, oc?)

Benaglia (Llombardia ?)

Binett, Binet

Bonavia (oc?) (jueu?)

Bons (oc)

Born (cat-oc)

Bourgion (fr.?, oc?)

Brincat (fr, cat-oc?: Brancat)

Caldes, Galdes (cat)

Cardona (cat)

Cipriott (?**pot ser ven.?**)

Duble (oc, fr)

Eynaud (Provença)

Ferriol (cat-oc)

Galdes v. Caldes

Gudar, Gudart (Hull, 1993: 329)

Madiona, Mediona (cat)

Mompalau (cat)

Muscat (oc, Savoia?)

Portella(cat-oc)

Reynaud (Provença)

Sacasa (cat, gascó ?)

Sarrau (oc)

Sorribes (cat)

Valenzia (cat, País Valencià)

Ventura (cat-oc, it?)

Viola (cat-oc)

Carabeç, Carabez

Casan, Cassanh, Cassany (cat-oc)

Fournier (oc, fr)

Gat (oc, fr)

Maurin, Maury, Maury (oc)

Mugliett, Mollet (oc, fr)

Robert (cat-oc, fr)

Sans, Sanz (cat-oc)

Soler (AQ76: 201) (cat)

Valletta, Valette (oc?)

Vidal (AQ76: 201) (Hull, 1993: 329) (cat-oc)

Xirica, Sciriha, Xeriha (**possible influència del topònim valencià** Xèrica, però d'origen ar.)

4.III-Paraules noves que es podrien analitzar seguint fonts gal·lo-romàniques (en sentit ampli)

alwetta (AQ) (ang: skylark). Del fr: alouette; cat: alosa. També té en maltès el sentit de 'mirallet'. En francès existeix el "miroir aux alouettes" [ZOO]

čirniëra (AQ2006) – xarnera [del fr: charnière - s. XII]. It: cerniera; oc: carniëra; pie: sarnera [TECN]

dlonk (ang: suddenly; cat : de sobte) Podria ser piemontès: (**dlongh** : subito (it.)-BON). En sic. hi ha 'de lungu' (AQ76) forma que podria ser també d'origen pie.

dublett (LV.356) – ang: skirt (faldilla). Pot venir d'uns possibles enagos (faldilla doble). Del fr. doublet. [INDUM].

gradenza (calaixera – moble) oc: credença; fr: crédence, pie: credensa [DOM].

gverta (ang: blanket) cat: coberta, cobertor; oc: cobèrta; pie: cuèrta, cuverta; (it: coperta); fr. couverture [DOM].

inčova (ang: anchovy) cat: anxova; oc: anchòia, anchovo (Mistral); it: acciuga, enchova (Mistral). pie: anciova. (AQ76: 93 / it: acciuga, alicè). [MAR]. Segons COR-80-91 ve d'alguna font itàlica (pi > č), segurament del genovès, a partir del mot grec: ἀρνη [a'fyè] > llatinitzat '**apiua**', i es forma entre Sicília, Gènova i Provença. Segons aquesta descripció i les nostres dades històriques i demogràfiques pot ser un mot difós pel pie. Una forma catalana, relacionada amb aquesta, és 'amploia' que denomina una mena d'anxova jove. [MAR].

inglett (ang: shaped tool). fr. onglet (ROBERT: 1304; 1676 lexique menuisier). [TECN].

lizz – (ang : mediterranean barrucada spot: mena de barrucada mediterrània); (AQ76 :93, també recull '**alluzz**' i '**luzzu**'. En it: luccio marino). En cat. i pie. hi ha diversos noms pròxims a les formes malteses. cat: lluç, llissa; pie: luss [MAR].

lukkett (ang: lock; latch) fr. loquet (en it. el mot 'locchetto' és un cademat) [TECN].

sarvetta (ang: serviette, napkin) [LV.361, 367]. cat: tovalló; oc: toalhon, servieta (fr: serviette) (sic. sarvietta) (pie: sërviëtta, sarviëtta) [ALIM]

sonza (ang : lard) llard, sèu. És pie: sonza (it : grasso del maiale).

temp (time) temps. Podria ser piemotès. També existeix en niçard.

xafunier (fr. chiffonnier) v. També existeix en oc. i en ang. [DOM]

xalla (LV.356) – ang: shawl, scarf (bufanda, xal); (del fr. châle); it: scialle (m); pie: sal [INDUM]

zalzett (LV.357) – saussage (salsitxa / oc: salsissa), pie: sautissëta [ALIM].

4.IV-Paraules noves que mostren un possible contacte

(o desenvolupaments paral·lels)

AZZAR (ang: steel; Llista L4) cat: acer; it: acciaio; pie:assel.

AZZARD (ang: hasard); cat: atzar (de l'ar: az-zahr); oc: azard; it: azzardo; pie: asar, arzigh.

FLITT (cat: flit: insecticida) (marca comercialitzada a partir del 1923 als EUA i que arribà als Països Catalans cap al 1926. En maltès i en català han desenvolupat un verb IFFLITJA (en cat: flitar). En it, només hem trobat el nom (però no el verb).

FUSTAN (BR-11) sic: fustainu / cat: fustany (1249). (etim: àrab o persa) (Llista L9).

GHONELLA (gonella documentat en cat: Llull s.XIII) (germànic 'gunna' + llatí "-ella"). **Mot usual en oc. modern.** sic: gunnella.

KAKKA (AQ - AQ.76 infantil) – brut (en cat es diu: 'això és caca').

KIKRA (xicra, tasseta) – Hi ha una forma valenciana 'quíquera' DCVB; Martí G., Tip. mod. I, pàg. 156 (any 1912). Etim. llengua nawa: *xikalli*. En cat. arriba a través de 'jícara' cast (it: chicchera).

MANDRA (és ar.) Es troba en cat. i en it. (maltès: cleda / en cat = llatí: ramat)

MARAXI (BR3: 117) en cat: 'marranxa, marraixa' (és ar. 'marašša') (ang: a kind of jug) No és al dic. AQ ni a DM.

MEJXU (no és al dic. AQ, ni al DM; és a AQ76 :31 [considera aquest mot amazic]) (significat: gat) (en cat: mixo) (és onomatopèic relacionat amb el so que es fa per a atreure l'animal. També hi ha en amazic les formes: amcic, mucc [amʃiʃ , muʃʃ]).

MANDIL (ang: tablecloth) (BR3: 116: any1580 tovaglia) (també: omentum, membrana) (cat: mandil any 1398) (és d'origen ar.) (fr: essuie-main, serviette) (sic: mandil). Llista L7 (§ 5.1)

MITRAH (ar.) (ang: mattress) cat: matalas. (és usual 'mitrah'? Ho sembla més 'saquq').

NINNI (DM; no dic. AQ/ AQ76:37, amazic infantil: 'nnu') - cat: nones, non-non, (dormir)

PAPPA (sí AQ / AQ.6 infantil) (menjar) (cat: papar, empapussar)

PIXXA (sí AQ / AQ.76 infantil) 1. verb: (cat: pixar) / 2. nom: orina (cat: pixum).

QANTAR – quintar (ar.)

RAHAL (ang: village). cat: rafal (mas, caseriu) (DCVB)

RAM . En cat: aram (it: arame). És d'origen llatí: aramen.

SABORRA (ang: ballast) cat: sorra (llast) ETIM: llatí 'saborra').

SORRA (ang: the flank of a tunny) (cat: sorra (DCVB) part del ventre de la tonyina) it: sorra (ETIM: àrab)

XRIEK (L9, § 5.1-1563 ant : xirico). (AQ-76: XRIK: hired labourer, cat : aparcer). (No DM). En cat. hi ha l'arcaisme (d'origen àrab) eixaric (serf de la gleva), relacionat segurament amb el topònim "Eixèrica" o "Xèrica" (v. § 4.II.2 Cognoms).

Nota: En aquest apartat seria interessant estudiar sobretot mots transmesos per l'àrab i pel grec, que pensem que poden mostrar exemples de contactes entre ambdues àrees lingüístiques (maltesa i catalano-occitana) pel fet de compartir influències alienes anàlogues. Les pàgines 82-84 de BR-11 (apartat 3.4.2) mostren llistes breus de mots d'origen àrab que seria interessant d'explorar d'una manera sistemàtica per tal d'identificar altres casos de similitud formal i semàntica (com miskin, barnuža (ang: hood; cat: caputxa), qalfat, etc.).

4.V - Etimologies indeterminades o a estudiar

4.V.1. LLISTA GENERAL

(publiquem ací una selecció de les prop de 200 entrades preses en consideració)

AKKWADIRAŽA (cat: aiguaràs) (ang: turpentine) (it: acquaragia) (cast: aguarrás)
(Aquest mot mostra una forma italianitzant) (L'ETIM: llatí aqua rasis (de pega) DCVB)

ARTIČOKKA (artichoke), cat: i. En maltès també hi ha: QAQOČĊ / QAQOČĊA (no sembla ar. Pot ser amaziguisme?). **artciòch (pie)**. L'entrada (artciòkka) pot **venir del pie. o** ser un anglicisme. **La terminació "-a" és pròpia de la morfologia àrab.** [ALIM]

BAKKALJAW (AQ76: 93) (ang: poor cod). cat: bacallà; it: asello molle, baccalà; Oc.prov: bacalau ('bakaljaw' té una certa proximitat amb la forma catalana, tot i que s'acosta més a la portuguesa) [MAR]

BOČĊA (AQ; ang: bowl) – bola. En català també hi ha 'botxa'. Oc: bocho (Mistral). Pot ser it. (boccia)

BORŽA (LV.79, AQ2006) – bossa (oc-pie, it: borsa). Ex: borža tal karti: bossa de paper. (segurament it.). La sonoritat de la sibilant suggereix també alguna altra influència.

BOZZA (BR-11: 168, Llista L-D). cat: bombeta (de la llum). Sic: bbozza (campana de vidre). Pot venir del cat "bossa". (??)

ČURKETT – (anell) Possiblement gal·loitàlic (< cercolet ??)

DISPENSA (ang: pantry) cat: rebost. oc: despensa (MIST: despenso). El cast: despensa i l'it: dispensa, és possible que vinguin de l'occità.

DVALJA (LV.361) – tablecloth (tovalles LV, 361). Pot ser it (tovaglia) o cat.

FARDA (No AQ; DM: saddle-cloth) (BR11: 113; Llista L9§ 5.1, any 1487) (manta de muntar a cavall ??). Sic: farda. En cat. 'farda' vol dir 'càrrega, en una expedició', 'cosa feixuga' etc. (etim: ar.). En it. 'farda' vol dir 'brutícia'.

FARRU (ang: cereal animal fodder). cat : farro (farina de moresc). (del llatí "far- farris", tipus de cereal). Potser llatinisme en maltès (influint pel cat. ?).

FEKRUNA (tortuga) (AQ). Mot amazic.

FURKETTA (LV.361) – forquilla, forqueta. Pot ser cat (Perpinyà, Castelló, Mallorca). I també oc: forqueta. O it: forchetta. La duplicació de la 't' del sufix (-etta) fa pensar més aviat en un mot italià.

GAMBLU (ang: shrimp). cat: gamba; oc: cambaron; it: gamberetto; cast: camarón). Es podria explicar per l'oc: cambaron > kambrun > kambru > kamblu > gamblu (inlluït potser per la "g" del mot cat. o it.).

GAWWIJA (ang: gull) cat: gavina (del llatí; mot existent també en ar. nord-africà)

GENDUS (bou) Origen amazic.

GIRLANDA (ang: garland). cat: garlanda; oc: guirlanda [guirlando MIST - llenguadocià]. guierlando (MIST: prov.); it: ghirlanda (però DEV-OL diu que ve del prov.)

GUNDALLA (ang: bump; cat: bony) (metonímia del lligament de cap : gandalla) (el mot 'gandalla' és d'origen àrab i segons Corrientes (1999) ve del nom del floc de cabells al cim del cap, anomenat en àrab algerià 'guttaya' (Sedira)

GWARNIĆ (LV.360) – ang: frame (marc de quadre etc.). Podria ser gal·loitàlic (< guarnicle*)

ĠIŻIRANA (ang : necklace). És un mot relatiu a un topònim nord-africà 'ĠIŻIR' (Alger) amb terminació romànica. Inlluït pel sicilià segurament.

ĠLEKK (LV.356) – jacket (dinner) (cf cast: chaleko / fr. gilet 1664 < esp: jileco < turc: yelek)..

INGWANTA (ang: glove - LV.356) – guant. . Amb el prefix verbal "IN-".

INVESTA (LV.361) – coixinera (de coixí). Arrel romànica « vest » amb el sentit de 'vestir, cobrir'. Amb el prefix verbal "IN-".

ÍSQOF (bisbe) ar: usqf BR-11: 126). Àrab amb possible interferència (u > i) romànica (o grega).

KALZETTA (LV.357 : ang : sock) – cat: mitjó; it: calzino; pie: caussèt; oc: cauceta. Podria venir de l'oc. [La K mostra manlleu degut al contacte romànic (oc. ??). Els mots maltesos amb Q (qalza, qalziet) mostren un manlleu al llatí provinent probablement de l'àrab nord-africà].

KAMPNAR (cat: campanar; sic: kampanaru; oc: campanal) És a BR-3, 76 (any 1487) llista: Fiorini). Sembla que és sicilià però potser inlluït pel català [en canvi **qanpiena** sembla més antic (per la presència de q) i amb la possibilitat de provenir del llatí nord-africà].

KARAKKA (ang: a thing that is no longer useful) – Hi és en cat i oc. (etim de l'àr. *harraqa* però no és segur). Sembla un mot estès pels genovesos. (En it. hi ha: caracca = vaixell vell).

KARAWETT (peanuts) cat: cacauet; pie: coconèt; it: arachide; oc: cacauèta. [L'etim és americà; nawatl: tlakakawatl]. Aquest mot 'karawett' podria ser una forma regional de Malta i entorn (caldria consultar l'ar. nord-africà. No és al Sedira). El més probable és una

transmissió a través del cast. 'cacahuete'. La forma catalana podria haver tingut alguna mena d'influència en aquest mot.

KARFUSA (ang: celery). És àrab (Sedira: krafes; una unitat: karfusa) (cat: api)

KAROZZA (ang: car) (en amazic: takarrust) . Potser de l'italià carroza (o de l'oc.cat carrossa; però cal saber que el català ve de l'italià).

KOMMA (LV.356) – ang: sleeve (cat: mànega) (és àr. kumm - Sedira)

LABRA (LV.357) – ang: broach (cat: ast, broca) (àr. Sedira AL-EBRA: agulla de cosir)

LAPES (ang: pencil - AQ, LPH). En llatí hi ha "lapis" (pedra); cf. cast: lápiz, cat: llapis (s. XVIII). **En pie. és lapis.**

LENZA (BR-11, 154; Llista L-12) (fishing and mason's cord). cat: llença; oc lence, lença. (en it: lenza; però sembla que no té l'accepció de cordill de traçar utilitzat a la construcció)

LIBSA (ang: suit, dress) (vestit de mudar femení i masculí) (del verb *libes* – 'vestir', d'origen àrab).

LIZAR (LV.361) (ang: bed-sheet). És àrab: 'l-izar. Sedira.

LUMIN (ang: small light) . cat: llumeta. pie: lumin (llum petit); it: lumino (llum d'oli). Podria ser pie. (recordem també l'alguerès: llumí, amb un sentit pròxim).

OLZA (verb. ang: to raise). cat: alçar (it alzare) oc. auçar; pie: aussé. Pot ser una evolució particular de les formes gal·loromàniques (cat-oc-pie).

PAGUN (ang: peacock) oc: pavon [pa'vun / pa'un / pa'bun]; cat: paó; **cat. antic i ros, mall, men:** pago; fr: paon; it: pavone) (en sic. paguni) (pie : pavon). **Podria ser un llatinisme antic però al Sedira (àrab algerià, no hi és).**

PASTARDA (LV.366) (col·l: PASTARD) – col-i-flor (ang: cauliflower). Pot ser italianitzant. (podria venir de « bastarda » : B > P).

PENDENT (AQ: ang: ... gold necklace with a ornament), cat: collaret d'or amb un ornament// Té una proximitat formal i semàntica amb els mots cat: penjoll; oc: pendolh **I sobretot amb l'it: pendente [(grosso orecchino – DEV-OL), 'penjoll' vol dir 'objecte, o part d'un objecte, que penja'. Pot ser una joia que penja].**

PENDIL (AQ - ang: slope), cat: pendent, rost, pendís; it. pendio; oc: penjant, pendís, pendil, penjal; pie: pendiss.

PITIRROSS (AQ) (ang: robin). La "i" de "pit" podria tenir una influència parcial del català pit-roig; oc: papach-rós; it: pettirosso; en pie. pit és 'pét'. Origen preferentment italià.

PRESSA (ang: press, hand-press) / pressure). pie: pressa [L'it. té el verb pressare; I en cat: pressió; en oc: pression]. Podria ser pie.

RIXA Ploma de gallina etc. És àrab (Sedira).

RIŽMA (ang: ream) – cat. raima ; oc : rama (de papièr). it : risma; cast: resma; fr: rame; és d'origen àrab (rizma), compartit principalment per l'it.

RKUPRA (ang: recuperate). cat-oc : recuperar ; it. ricuperare ; pie : ricuperé. Infl. cat-oc. amb el fenomen de síncope.

RNEXXA (verb; to succeed in doing sth) FORMALMENT SEMBLANT > cat: renéixer; it. rinascere; pie: arnasse. Possible influència cat.

RUVLU (ang: bay-oak). cat: roure; it: quercia; pie: rol; oc: casse, garric, roire, rove; cast: roble. El mot 'ruvlu' recorda el mot 'rubrum' llatí tot i que la forma llatina és 'roborem'. Podria ser llatí nord-africà. (Caldria cercar l'equivalent sic.).

SABBAT (verb) estampar, petjar. Ve de l'ar. s'abbat' = aplanar.

SERP (AQ) (ang: snake) cat: serp; oc: sèrp; it: serpente (m) (una 'serpe' és una colobra). En pie: serp, serpent (usos semblants a l'italià). Probable origen oc-cat-pie.

TABARRU (Noted as 'tabanu' in L9. v. § 5.1). Possiblement del mot 'tabardo' (en cat *tabard*, al segle XIV). Al segle XV apareix en cat. la forma *tabardo* = cast: tabardo). (no és al DM).

TADAMA (ang: tomatoe) Hem recercat en l'amazic: *Hassan Akioud* (investigador del CAL de l'IRCAM) ha fet la recerca següent en el sentit d'un possible origen en la llengua amaziga : "Tadmamt" és un nom d'un arbre en amazic: atzeroler o soroller en català (el nom científic és *Crataegus azarolus*). En àrab 'zârur'. La planta existeix al nord d'Àfrica i produeix fruits vermells que recorden molt els tomàquets. Naït-Zerrad en el seu diccionari d'arrels recull el nom en diferents formes: *admam*, *admim* etc, atestat en taixelhit, cabilenc, xawi, etc.". També, comenta que "*tadmamt* o *admam* pot ser el nom del fruit d'alguns arbres com l'argan o d'altres. En àrab no conec cap nom que s'assembla a 'tadama' en maltès. A més, el nom té una estructura clara de l'amazic".

ORIGEN ITALIÀ MÉS PROBABLE: Pomo d'Adamo = (TUFFIEH) T'ADAM > TADAM. (Agraeixo al professor Mario Cassar aquesta informació).

TARAĠ (LV.360) – ang: staircase (cat : escales). Probablement de l'àr. (Sedira : *druġ*)

TUMA (doc. ant: thuma) ("meaning unknown" segons Brincat) (Mot tret d'una Llista de Brincat que no he pogut identificar). Pot venir del nom àrab, de l'all: thum; un all: thuma (Sedira) (En maltès actual (AQ) garlic: *tewm*; unitat *tewma*)

XKUBETTA (ang: shotgun). cat-oc: escopeta. (etim DCVB: de l'it. schioppetto > del fr. escopette). Segons alguna altra font, el mot sic. SCUPETTA pot venir del cat. i oc:escopeta.

XULLIEL (Llista L9- v. § 5.1; ant: xulleri; no AQ) (ang: stones smoothed on one side only). cf. amb el mot maltès: SULAR. En cat. hi ha la denominació de 'pedres SOLERES'. (No DM).

ŽARBUN (LV.357) – sabates (és grec: *σερβουλα*, calcer dels serfs, segons AQ76). (Un mot semblant 'tzarbin' també existeix en amazic i en àrab : 'zarbul') [Ex: Z'ARBUN TAT-TAKKUNA high-heeled shoes (cat : sabates de taló).

ŽEBBUĠA (ang: olive LV.78); cat: oliva (ETIM: de l'amazic)// Ex: žejt taž-žebbuġa (oli d'oliva)

COMENTARI (a aquesta Llista General):

Quan ens referim als “llatinismes” en maltès, cal advertir que es tracta de mots llatins transmesos prèviament a l'àrab (nord-africà i sicilià) origen del **caràcter** semític del maltès (mots transmesos a l'àrab, que en molts casos, ho han estat a través de la llengua amaziga, que constitueix un substrat de l'àrab nord-africà).

4.V.2. QÜESTIONS DIVERSES

a. FENÒMENS SINGULARS A REESTUDIAR

a1. Doblets que mostren estrats en els manlleus (BR-11, p. 124, § 4.4.4.1)

Casos com:

Franza / Franciż

polz / pulsazzjoni

çar / ikkjarifika

Sembla evident el caràcter catalano-occità o gal·loitàlic de mots com Franza i çar (v. més avall). L'estudi dels doblats és una línia de recerca productiva que cal explorar a fons.

a.2 Exemples de palatalització (BR-11, p. 129-130 - § 4.5.1):

ÇAVETTA clau (pie: ciav). Inclòs a To2015 (§ 6.1.2.3)

ÇAPPAS (sic: ciappari)

ÇAR clar (pie: ciàir)

ÇATT pla (pie: pian [Observació: ciatt:, en pie és: gat]. BR çattu (sic.)

ÇANGA (beef). cat: bou

ÇOMB (lead). cat: plom (sic: çummu); it: piombo; pie: piomb.

MINCOTT (ang: tongue) – cat: assemblatge

Per a aquest fenomen, Brincat fa referència al pantesc (parlar de Pantelleria), tot i que potser seria més productiu estudiar la possibilitat d'influència piemontesa.

b. Ús de la x en sicilià (BR-11: 106) (v. Tor2015, §6.1.3, i també la ‘**Hipòtesi històrica núm. 4**’ de l'apartat 2, més amunt, en aquest document.

c. PARTÍCULES:

(semítiques)

IMKIEN (ang: nowhere) – cat: enlloc

KULLIMKIEN (ang: everywhere, anywhere) – cat: a tot arreu (li: “tot enlloc”)

FLIMKIEN (ang: together) – junts, plegats (“a l'enlloc”)

d. GENTILICIS:

ĠIRBI gentilici d'IL-BIRGU. Sembla que es refereixi l'illa de Gerba.

Pot ser metàtesi: BIRGI > BIRĠI > ĠIRBI (amb interferència de “gerbi” ...).

TALIAN (LV-cat: italià) és un gentilici estès arreu al nord d'Àfrica. Possiblement difós amb la LFM.

d. MARQUES DE GÈNERE:

Caldria verificar si algunes terminacions femenines en “-a” (en lloc de “-e” també existeixen en sic.

Per ex: “mediokra” (BR-11, 107). Podria ser un possible catalanisme paral·lel a “pesta” (en lloc de “peste”), degut a la neutralització de la vocal àtona final.

5- Indicacions sobre fonts per a la recerca ulterior

5.1. Llistes de diferents orígens que és interessant de treballar

Als valuosos llibres del professor Brincat BR-3 i BR-11 s'hi exposen interessants indicacions per a l'aprofundiment de la recerca. Tot i alguns comentaris crítics(*) que s'hi poden fer, es tracta d'una obra que cal llegir amb molta atenció perquè és el resultat d'una tasca molt laboriosa de recerca.

(*) Brincat atribueix el seu propi cognom Brincat al sicilià, quan sembla gal·loromànic. / D'altra banda, explica pel sicilià el manteniment dels grups BL FL etc. en mots maltesos i també altres aspectes que l'autor redueix a "canvis fonètics" BR-11: 108,116,122, quan potser caldria cercar contactes fora de l'àrea italiana estricta. / No explica de manera suficient l'origen del mot maltès 'sptar' (BR-11, 110), com a un altre exemple en aquest mateix sentit. / I explica de manera insuficient el mot 'vojt' (BR-11, 112/-4). / Sempre posa el sicilià com la via d'introducció en el maltès de mots que podrien ser catalans o occitans (BR-11 p.74 (-25) / També explica l'ús de la x per mitjà del sicilià (BR-11: 107) sense mostrar que també podria ser un cas d'influència catalana en el parlar de Sicília etc. [BR-3 = Brincat(2003)/ BR-11 = Brincat (2011). V Bibliografia general]

LLISTES INCLOSES AL LLIBRE BR-11 (Brincat, 2011)

L1. L2. BR-11 (105, 106) Llistes de Genevieve i Henri Bresc 1976 i 1995b de documents de Palerm entre 1300 i 1461 i 1430-1456 respectivament. Brincat reproduïx els noms de setze (16) objectes de cuina (que anomenarem **llista núm.1: L1**) i d'un centenar d'altres objectes (**llista núm.2: L2**). En el nostre estudi hem analitzat la majoria d'aquets termes però cal dir que tots mereixerien una atenció especial. Són presentats per Brincat com a mots sicilians sense cap més explicació addicional. Com hem mostrat en els nostres treballs una anàlisi a fons mostraria influències occitano-catalanes i gal·loromàniques.

L3. BR-11 (110) Llista de vuit (8) cultismes (llatins o sicilians, segons Brincat) dels documents escrits a Malta entre els quals *katidral, kunsill, deċmi, eredi, sptar, magistrat, persuna, servi*. Anomenem aquesta llista, **llista núm.3: L3**. El terme *sptar* ha estat tractat a To2015.

L4. BR-11 (111) Llista provinent de registres notariais de Bonello (1467) i Zabbara (1486-1501). Brincat enumera catorze (14) termes en una forma sicilianitzant que també es troben a Bresc (L1, L2) dels quals n'identifica una quantitat, tot donant-ne la forma maltesa: *azzar, blandun, bokkla, buttuna, burdnar, qbiela, kaxxa, qoffa, kuluri* etc. (**llista núm.4: L4**). El terme *blandun* ha estat tractat a To2015 i tractem el terme *buttuna* en aquest document de suggeriments, més amunt, a § 4.II.1.

L5. BR-11 (111) Llista de Zabbara de divuit (18) termes d'origen àrab (**llista núm.5: L5**). Els mots, *mixtel* i *raħal* són tractats en aquest document de suggeriments, a § 4.II.1 i 4.IV. [En el cas que el mot sic. *mixtil* (i el que apareix al paràgraf següent *mixtla*) emprats en 'entorns rústics' corresponguin a *mixtel*].

L6. BR-11 (111) Llista de catorze (14) termes d'origen àrab (**llista núm.6: L6**). El terme *battal* és tractat en aquest document de suggeriments, a l'apartat 4.V.1.

L7. BR-11 (112). Llista d'una vintena (> 20) noms sicilians amb equivalent (existent o possible) en maltès (**llista núm.7: L7**). Els termes *irkant, moxx* i *vojt* (sec. 6) i *laringa* (sec. 7), han estat tractats a To2015. I els termes *għonella, maraxi* i *mandil* són tractats en aquest document de suggeriments, a l'apartat 4.IV.

L8. BR-11 (112-113). Brincat esmenta l'existència de 119 termes antics (d'abans del 1600) citats per Wettinger (2008), i termes citats per Fiorini (199b 161 -176): 106 termes de registre

baix, 185 topònims, 98 sobrenoms i 13 cognoms. En total **402 termes**, dels quals, en un primer moment, Brincat només en reproduïx una vintena llarga (**llista núm.8: L8**). V. a la llista següent núm 9, els 106 mots de Fiorini.

L9. BR-11 (113, 114, 115). Tot seguit, Brincat reproduïx, en dues pàgines senceres, els 106 mots de Fiorini amb la data del document de referència (**llista núm.9: L9**). Un cert nombre d'aquests termes han estat tractats a To2015 (com *blandun, għorfa, inforra, kantuniera, pastaz, qanja, tebut*). D'altres (com *kampnar, majjesa, mixtel, qmis / dublett / għonella, mejjilla, mandil / dikkiena, farda, frenza, fustan, immarja* etc.) haurien de ser tractats en aquest document de suggeriments, als apartats 4.IV i 4.V.

L10. BR-11 (123, 124). A l'apartat 4.4.3 de l'obra que comentem l'autor enumera algunes formes hipocorístiques (o prenomes abreujats), com *Ġann, Ton, Marikarm / Sur* (de Sinjur), *Dun* (Mossèn), *Fra* (Fra, germà). El *Dun* a Sicília és un senyal de respecte utilitzat davant el nom de qualsevol persona, no tan sols un capellà. (**llista núm.10: L10**). El mot *Sur* és estudiat a § 4.II.2 en aquest document de suggeriments.

L11. BR-11 (125). Al darrer paràgraf de la pàg 125, l'autor enumera deu (10) paraules començades amb "q" o amb "b" característiques que l'autor atribueix a la influència de la fonètica àrab. (**llista núm.11: L11**). Caldria estudiar concretament el cas de "ballun" que podria no venir de 'pallone'.

L12. BR-11 (153, 154). Mahoney, a la seva obra sobre la història de l'arquitectura a Malta (v. Bibliografia comentada § 7.1) dreça dues llistes diferents, l'una sobre una trentena (30) d'eines que l'autor troba difícils d'interpretar. Una desena d'aquests mots com (*invell, riegla, mazzarell, vajlora* etc. han estat tractats a To2015. L'altra llista és de caire general i comprèn cent quaranta-set (147) termes dels quals trenta són d'origen àrab. Anomenarem el conjunt d'aquestes dues llistes (**llista núm.12: L12**). Brincat reproduïx només els noms que pertanyen a les lletres a, b i c. i remet a la **llista completa de la pàgina 234** (BR-11). Aquesta llista no ha estat estudiada i mereixeria una anàlisi sistemàtica.

MOTS "DESCONEGUTS"

L-D. BR-11 (168, 169). L'autor esmenta que Aquilina (segurament Aquilina 1998 v. Bibliografia comentada § 7.1) fa referència a **1500 mots d'origen desconegut**, dels quals comenta *ġelu, bozza* i *brazzi* i n'esmenta dinou (19) exemples més de les lletres A i B, com *bandalún* (pantalons), *bargaga* (cf. Barbagia a Sardenya), *bardín, barjoli, battusa* (batussa?), *ibbumat* (embaumat?). Anomenarem aquesta llista de "mots desconeguts", "**Llista L-D**". Alguns noms d'aquest àmbit, pel seu caràcter marí, poden tenir un interès especial per a la nostra recerca.

LLISTA DE MOTS DE LAMPEDUSA

L-L. BR-11 (163). L'autor exposa una llista d'una quarantena de termes (> 40) de l'illa de Lampedusa que coincideixen amb el maltès o amb altres àrees veïnes. Anomenarem aquesta "**Llista L-L**".

A la secció següent (5.2) i a la bibliografia, comentem algunes altres obres d'altres autors que també considerem interessants d'explorar.

5.2. Àrees lexicals que mereixen un estudi específic

A. Àrea de pesca, marineria

Cal, en primer lloc, un estudi sistemàtic de (BR11: 156-160), on hi ha termes com *skorfna*, *sardina*, *nassa*, *fusta*, *tartana* (en cat. aquest nom ve de l'oc.), *darsanali* (p. 159) etc.

A part d'aquests termes de BR-11 caldria estudiar algunes altres fonts com:

- Aquilina, J (1969) *Nomi maltesi di pesci, molluschi e crostacei del Mediterraneo* (pp. 63-92) Malta: Univ. of Malta Press
- AQ76 (pp. 89-99) "La stratificazione del vocabolario marinaresco maltese".

B. Llenguatge militar

L'existència de guarnicions comandades per catalans durant els segles XIII i XIV podria haver deixat algun manlleu remarcable. Hi ha testimoniatges d'aquest llenguatge a BR-11, p.218 (any 1650), on apareixen ordres imperatives del tipus de: *endressau*, *lesteu*, *karikau*, *spara*; i termes referents a les armes com: *cassola*, *mira*, *fogun/fugun*, *polvera*, *polverin*, *bachetta*, *mosquet* [crit *arfa el mosquet* (it: alsate il moschetto)] *filere*, *quar(t)* etc. (Nota: Els imperatius en '-au' que poden semblar catalans són propis també de la conjugació maltesa, que segueix la norma morfològica de l'imperatiu àrab).

L'autor cita el document breu (de 125 ratlles): *Méthode pour faire l'exercice des armes en langue maltoise* (1650) (*Lta'lim a'l soldat*) inclòs a: Cassola A, 1992. Biblioteca Vallicelliana 'Regole per la Lingua Maltese'. Malta: Said International (pp.187-190).

C. Animals i plantes

En aquest aspecte fóra interessant l'estudi d'obres com:

- Aquilina, J (1973) "Maltese plant names" in *Journal of Maltese Studies*, 8 (pp.63-92)

D. Instruments d'oficis

Caldria aprofundir en l'estudi de les llistes: BR11: 234, 235, apartats (a) i (b). Alguns d'aquests termes apareixen a les Llistes de l'apartat 5.1 precedent en aquest mateix document de suggeriments de recerca. Per a un estudi més complet caldria accedir a l'obra: Mahoney (1988) *A History of Maltese Architecture* Malta, que esmenta lèxic de la construcció

6. ABREVIATURES

ant: antic, antiga (per exemple: terme del segle XV a les llistes de § 5.1)

cf: confronteu (compareu).

col·l: col·lectiu

dic: diccionari

doc: document

etim: etimologia

ex: exemple

infl: influència

lit: literatura / sentit literal

obs: observeu

pl: plural

pref: preferentment

sec: secció

sing: singular

v: vegeu

Llenguës:

am: amazic

ang: anglès

àr: àrab

cast: castellà o espanyol

cat: català

cat.ros: català rossellonès

fr: francès

it: italià

LFM: Lingua Franca Mediterrània

oc: occità; oc. auv: occità alvernès

pie: piemontès

prov: provençal

sic: sicilià

ven: vènet

Llistes: L1, L2, L3 ....L-D, L-L (llistes a § 5.1, extretes de Brincat 2011)

Sigles de diccionaris i reculls lexicals

AQ: Aquilina. 2006. *Maltese-English Dict.* v. Bibliografia

AQ76: Aquilina.1976. v. Bibliografia

BAL-POJ: Balaguer; Pojada. 2012. *Dicc. Oc-Cat, Cat-Oc.* v. Bibliografia

BON: Bonavero, Michele. 2014. *Vocabolario Piemontese.* Torino: Ed. Il Punto.

BR-3: Brincat.2003. v. Bibliografia

BR-11: Brincat.2011. v. Bibliografia

COR-80-91 : Coromines, Joan. 1880-1991. . v. Bibliografia

DCVB *Diccionari Català-Valencià-Balear* v. Alcover (1968). v. Bibliografia

DEV-OL: Devoto-Oli. 1971. *Dizionario della Lingua Italiana.* v. Bibliografia

DGO: *Diccionari General Occitan.* Cantalansa. 2003. v. Bibliografia

DM: *Dizjunarju tal-Malti* (v. apartat 7.1.II)

LV: Lorna Vassallo. 2012. *Maltese through English,* Gutenberg Press Ltd: Tarxien

LPH: *Livre de Phrases: La langue maltaise pour tout (sic) les occasions (un livre de phrases pour touristes)* Vladimir Filipovich & Catherina Enriquez Filipovich (1998) Interprint Malta.

MIST: Mistral. 1878. v. Bibliografia

ROB: *Le nouveau Petit Robert,* 1993.

To2015: Comunicació Biosca&Castellanos a V Conferència Internacional a Torí.

Abreviatures d'àrees lexicals:

- [AGR]: lèxic de l'agricultura i la botànica
[ALIM]: lèxic de l'alimentació i la restauració
[ART]: arts plàstiques, música etc.
[COM]: comerç.
[DOM]: lèxic domèstic, família etc.
[INDUM]: lèxic de la indumentària
[MAR]: lèxic de la marineria i la pesca
[REL]: lèxic de la religió, festes tradicionals etc.
[TECN]: tecnologia, arquitectura, armes de guerra etc.
[ZOOL]: lèxic de la zoologia (terrestre i aèria).

Abreviatures de parts de l'oració:

- [ADJ]: adjectiu
[VERB]: verb

7. BIBLIOGRAFIA

7.1. BIBLIOGRAFIA COMENTADA

7.1.1. LLENGUA MALTESA I CONTACTES INTERLINGÜÍSTICS:

Aquilina, J (1989) "Criteri di etimologia maltese" in Sardo&Soravia (1989)(51-54)
Malta e Sicilia: continuità e contiguità linguistica e culturale, Catania.

Aquest treball pot servir com a auxiliar important de la nostra recerca a causa de les orientacions que pot aportar a l'hora d'estudiar diferents mots des del punt de vista etimològic.

AQ76 (v. Bibliografia general). "Llista de mots maltesos d'origen amazic" (p. 25).

Aquest capítol del llibre AQ76 pot ajudar a fer el seguiment d'alguns mots maltesos. De tota manera hem d'advertir que a l'hora d'exposar noms del llenguatge infantil en algun cas (com el de 'mamma' i d'altres) no considera la possibilitat de semblances molt remarcables amb llengües romàniques, com l'italià i també el català.

Bartolotta, Salvatore (2004) "Breve recorrido histórico-lingüístico en la Sicilia de la Guerra de las Vísperas". *Espacio, Tiempo y Forma. Serie III Historia Medieval*, t. 17 pàg (67-77)

Aquesta obra pot ajudar a fer llum en un període especialment interessant de la formació del sicilià (de finals del segle XIII a mitjan segle XIV).

Cohen, Marcel 2012 *Le parler arabe des juifs d'Alger*, Paris

L'estudi de la parla dels jueus nord-africans pot oferir pistes sobre els contactes interlingüístics (pel fet de ser aquest parlar molt subjecte a influències variables d'altres llengües). En aquest sentit pot oferir possiblement també algunes dades per al coneixement d'alguns termes de la Lingua Franca Mediterrània (LFM).

Covino, Sandra (1999) "Lingua e identità nazionale: un binomio problematico. La questione dell'italiano a Malta in alcuni studi recenti" *Rivista italiana di dialettologia* XXIII Bologna (pp. 265-292).

Figgieri, Olivier (1998) *La question linguistique à Malte. L'éveil d'une identité nationale in* *Awal* 17 (123-126)

Aquestes dues obres (de Covino i Figgieri) poden aportar diferents elements per al coneixement de l'entorn sociolingüístic i ideològic en l'estudi del maltès que podrien completar les dades d'algunes obres aplegades a la Bibliografia general.

Epalza, Mikel (2010) "El francés y el provenzal, lenguas internacionales" dins Epalza&Slama (2010) *El español hablado en Túnez por los moriscos* - (segles XVII-XVIII)
Aquest capítol de l'obra esmentada pot aportar algunes dades sobre la influència de l'occità al nord d'Àfrica i també de retop a la Mediterrània occidental, en la LFM, en el maltès etc. [com del fet que l'any 1555 a Bugia eren utilitzats mots com: *bastun, esbata, dinar, muyira* (dona), *kawal* (cavall)...].

Fanciullo, Franco (1984) "Il siciliano e i dialetti meridionali" in Quattordio, Adriana (ed.) (1984). pp:139-159. Aquesta obra pot ajudar a situar el parlar sicilià i concretament el seu procés de formació, qüestió que pot donar pistes sobre el seu procés d'influència sobre el maltès.

Minervini, Laura (1996) "La lingua franca mediterranea. Plurilinguismo, mistilinguismo, pidginizzazione sulle coste del Mediterraneo tra tardo medioevo, e prima età moderna" in *Medioevo romanzo XX*, 1996, pp 231-301. Es tracta d'un treball que caldria consultar per si pogués aportar dades interessants sobre la formació de la Lingua Franca Mediterrània.

Quattordio, Adriana (ed.) (1984) *Tre millenni di storia linguistica della Sicilia* Pisa Actes del Convegno della Società Italiana di Glottologia (Palermo, 25-27 març 1983), Pisa: Giardini. Aquesta obra pot ajudar a situar històricament una part del lèxic del maltès a partir de l'estudi del sicilià.

Thezan (1996) *Il Mezzo Vocabolario maltese-italiano del '700* in Cassola A. 1996 Malta Univ. Press. Segons BR-11: 202, es tracta d'un vocabulari de prop de 3000 termes per cada part, elaborat prop de l'any 1650 que pot aportar informació sobre el maltès i també sobre les interferències en l'italià utilitzat, pel fet que l'autor és un cavaller provençal que utilitza un italià interferit per diferents llengües segons un estudi d'Alfieri (1995) "Il siciliano come dialetto di contatto tra le 'lingue' nazionali dei cavalieri di Malta nel Sei-Settecento" in Romanello&Tempesta (eds.) *Dialetti e lingue nazionali*, XXVII Congresso SLI (Lecce 1993) Roma: Bulzoni (241-274)

Wettinger (2006) *Kliem Malti Qadim* (traducció cat: 'mots maltesos antics'), Malta PEG (Font de 106 mots esmentats per BR-11: 112). Aquesta obra pot ajudar a situar lèxic del maltès poc usual actualment que es pot trobar a les llistes de § 5.1.

7.1.II. RECULLS DE LÈXIC

En aquest apartat apleguem reculls contemporanis específics de lèxic, d'un cert volum, com diccionaris i atles lexicogràfics que poden permetre consultes auxiliars. Concretament:

Atlante linguistico mediterraneo (1979)

Atlante linguistico della Sicilia (en procés d'elaboració l'any 2003, segons BR)

Vocabulario Siciliano (Giorgio Piccito & Giovanni Tropea) (font: Mario Cassar)

Vocabulario Italiano-Siciliano (Salvatore Camilleri) (font: Mario Cassar)

Per a consultes generals al lèxic maltès es pot recórrer a:

Dizzjunariu tal-Malti / Maltese Doctionary

<http://www.maltesedictionary.org.mt/#home>

www.maltesedictionary.org.mt

7.1.III. ONOMÀSTICA:

Aportem diferents reculls i fonts bibliogràfiques per a l'estudi de l'onomàstica (principalment l'antroponímia):

Aquilina (1976) "A Comparative Study in Lexical Material Relating to Nicknames and Surnames". *Maltese Linguistic Surveys* (pp. 185-214)

Wettinger, Godfrey (1968) "The distribution of Surnames in Malta in 1419 and the 1480s" in *Journal of Maltese Studies*, 5 pp. 25-48.

Es tracta de la coneguda 'Wettinger list' que ha donat lloc a nombrosos estudis.

7.1.IV. HISTÒRIA:

Arxius de l'Orde de Malta a La Valetta.

Els arxius de l'Orde de Malta, situats a la Valetta mereixerien una tasca important de consulta, concretament els documents de la Llengua d'Aragó, els quals podrien aportar dades sobre la pervivència de l'ús de la llengua catalana i sobre diferents fets històrics interessants com podria ser, per exemple, la presència a Malta de catalans després de la Guerra d'Ocupació (o Guerra de Successió) de principi del segle XVIII.

Bresc & Veauvy (2000) *Mutations d'identités en Méditerranée. Moyen âge et époque contemporaine*. Paris: Bouchène.

Llibre citat en diversos reculls al qual no hem tingut accés. Mereixeria una consulta.

Bresc, Henri (1997) "Contact culturel dans la Méditerranée normande" in *La Sorpresa de Europa* Arturo Tejera ed. Universidad de la Laguna

Text que aporta dades referents al poblament piemontès de Sicília abans de l'època angevina.

Dufourcq, Charles-Emmanuel (1969) *L'expansió catalana a la Mediterrània Occidental* Ed. Vicens Vives

Llibre traduït al català que mereixeria una consulta acurada perquè es tracta d'un autor que aporta sempre moltes dades útils per a orientar la recerca històrica.

v. també Dufourcq (1975) a la Bibliografia general.

Luttrell (1977) "Late Medieval Empires: The Catalan Example". In *Journal of the Faculty of Arts*. VI pp. 109-115

Caldria llegir atentament aquesta obra perquè pot precisar dades referents sobretot a la població de llengua catalana a l'edat mitjana.

Wettinger, Godfrey (1985) *The Jews of Malta in the Late Middle Age*. Malta: Midsea Books

Obra que exposa, entre d'altres questions, exemples de l'ús del català entre 1485 i 1486.

7.2. BIBLIOGRAFIA GENERAL

DCVB: Alcover, Antoni Maria; Moll, Francesc. 1968. *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Palma de Mallorca: Ed Moll.

Agius, Dionisius A. 1996. *Siculo-Arabic*. London/New York: Kegan Paul International

Alibert, Louis 1993 [1966]. *Dictionnaire Occitan-Français d'après les parlers languedociens*. Tolosa: IEO.

Alzina, Pere. 2011. La influència de la llengua catalana en els noms d'ocell maltesos. *Terminalia* 4. 19-24.

<http://revistes.iec.cat/index.php/Terminalia/article/download/58664/58819>

- AQ: Aquilina, Joseph. 2006. *Concise Maltese-English / English-Maltese Dictionary*. Santa Venera (Malta): Midsea Books [Revision by Nicholas Vassallo and Karl Coleiro. 50,000 articles].
- AQ76: Aquilina, Joseph 1976. *Maltese Linguistic Surveys*. Malta: University of Malta.
- Aquilina, Joseph 1973. *The Structure of Maltese*. Malta: University of Malta.
- Aslanov, Cyril 2001. *Le provençal des juifs et l'hébreu de Provence: le dictionnaire S'arsot ha-kesev de Joseph Caspi*. Paris: Peeters.
- Baglioni, Daniele. 2011. Italian loanwords in Maltese and the vocabulary of "Levant Italian". II Conference on Maltese Linguistics.
- BAL-POJ: Balaguer, Claudi; Pojada, Patrici. 2012. *Diccionari Català-Occità / Occità-Català*. Barcelona: Llibres de l'Índex
- Banhakeia, Hassan; Castellanos, Carles; El Molghy, Abdelghani, Tilmatine, Mohand. 1995, 1997. *La llengua rifyna*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- Barbato, Marcello. 2000. Catalanismi nel napoletano quattrocentesco. *Medioevo Romanzo* [Napoli], 24, p. 385-417.
- BON: Bonavero, Michele. 2014. *Vocabolario Piemontese*. Torino: Ed. Il Punto [23.000 articles].
- Borg, Alexander. 1996. On some Mediterranean Influences on the Lexicon of Maltese. In Lüdke, J (ed). *Romania Arabica*, 129-150. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Botet, Renat. 1997. *Vocabulari rossellonès. Perpinyà: El Trabucaire***
- Bresc, Henri. 1997. Contact culturel dans la Méditerranée normande. In *La Sorpresa de Europa* Arturo Tejera ed. Universidad de la Laguna
- Bresc, Henri. 1996. Les Gascons en Sicile (1392-1460). In Meloni, M.G., Schena, O. *XIV Congresso di storia della corona d'Aragona*, 165-186. Sassari: Carlo Delfino Editore.
- BR-11: Brincat, Joseph M. 2011. *Maltese and other Languages: A Linguistic History of Malta*. Sta Venera, Malta: Midsea Books.
- BR-3: Brincat, Giuseppe. 2003. *Malta. Una Storia Linguistica*. Genoa: Università degli Studi di Udine: Le Mani Editore.
- Brincat, Joseph M. 2001. The language of the Knights. Legislation, administration and diplomacy in a multilingual State (14th-16th centuries). *Language and Diplomacy* DiploProjects, University of Malta.
- DGO: Cantalansa. 2003. *Diccionari General Occitan*. Milhau: Cultura d'Oc.
- Castellanos, Carles. 2007. La lingua franca, una revolució lingüística mediterrània amb empremta catalana. *XII Col·loqui Internacional de la NACS*. Halifax, Nova Scotia, Canada – 11-13 May 2007. http://www.uab.es/Document/439/403/castellanos_linguafranca2007.pdf
- Cifoletti. 1980. Edition of the [*Dictionnaire de la langue franque ou petit mauresque, suivi de quelques dialogues familiers et d'un vocabulaire des mots arabes les plus usuels; à l'usage des Français en Afrique*. Marseille: Typographie de Feissat aîné et Demonchy, imprimeurs, 1830].
- COR: Coromines, Joan. 1880-1991. *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* Barcelona: Curial
- Corriente, Federico. 1999. *Diccionario de arabismos y voces afines en iberorromance*. Madrid: Gredos
- Desclot, Bernat. 1950. *Crònica*. Barcelona: Barcino.
- Devoto-Oli: Devoto, Giacomo; Oli, Gian Carlo (1971) *Dizionario della lingua italiana* Firenze: Le Monnier
- Dufourcq, Charles-Emmanuel. 1975. *La Vie quotidienne dans les ports méditerranéens au Moyen Âge (Provence-Languedoc-Catalogne)*. Paris: Hachette.

- Fiorini, Stanley. 1991. Relaciones catalano-maltesas en la Baja Edad Media. Una aproximación a partir de los archivos malteses. *Actas del I Coloquio internacional Hispano-Maltés de Historia*. La Valetta, 7-22 May 1990: Ministerio de Asuntos Exteriores.
- Folena, Gianfranco. 1991. *Il linguaggio del caos: studi sul plurilingüismo rinascimentale*. Torino: Bollati Boringhieri.
- Foltys, Christian. 1984. Die Belege der Lingua Franca. *Neue Romania* no. 1, p. 1-37 [Catalan translation by Sybille Hunzinger, revised and edited by Carles Castellanos. 2006] *La Lingua Franca. Consideracions crítiques*. Girona: Edicions a Petició.
- Hayes, John L. 2001. The Integration of Romance Vocabulary in Maltese. In *Romance Philology*, Vol 54. Turnhout (Belgium): Brepol Publishers.
- Holtus, Günter 1989. Catalanismos en el léxico siciliano. In Günter Holtus, Georges Lüdi & Michael Metzelin (eds) *La corona de Aragón y las lenguas románicas*. Miscelánea de homenaje para Germán Colón, 227-236. Tübingen: Narr.
- Hull, Geoffrey 1993. *The Malta Language Question – A Case History in Cultural Imperialism*. Said International.
- Lüdtke, Helmut. 1974. *Historia del léxico románico*. Madrid: Gredos.
- Luttrell, Anthony T. 1975. *Approaches to Medieval Malta*. London: The British School at Rome.
- MAE (Ministerio de Asuntos Exteriores). 1991. *Actas del I Coloquio Internacional Hispano-Maltés de Historia. La Valeta, 7-22 May 1990*. Madrid: Ministerio de Asuntos Exteriores.
- MIST: Mistral, Frederic. 1878. *Lou Tresor dóu Felibrige*. Raphèle-les-Arles: Marcel Petit – CPM [Facsimile edition of 2005 by Pierre Rollet].
- Redondo, Jordi. 2012. Sobre catalanismes al turc baixmedieval. In *Zeitschrift für Katalanistik*, n. 25, 321-336.
- Schuchardt, Hugo (1909) *Die lingua franca* [English version of 1980 by Glenn G. Gilbert published by Cambridge University Press: Schuchardt, Hugo. The lingua franca. In *Pidgin and creole languages*.]
- Sedira, Belkasssem ben. 1910. *Dictionnaire Français-Arabe de la langue parlée en Algérie*. Adolphe Jourdan: Alger
- Sempere-Martínez, J.A. 1999. Aspects of the spread and boundaries of Catalan lexicon in Andalusia. In Dougherty, D. & Azevedo, M. (eds.). *Multicultural Iberia: Language, Literature, and Music*, 175-197. University of California Press/University of California International and Area Studies Digital Collection, Edited Volume #103.
- Vanhove, Martine. 2014. *Migrations in the Maltese Islands: a linguistic melting pot*. Llacan, INALCO CNRS : Paris.
- Vanhove, Martine. 2006. *Contacts de langues et complexification des systèmes: le cas du maltais*. HAL Archives Ouvertes.
- Vàrvaro, Alberto 1993. Catalanismes en el dialecte sicilià. In Giunta, Francesco. *Els catalans a Sicília*, 177-187. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Vàrvaro, Alberto 1974. Prima ricognizione dei catalanismi nel dialetto siciliano. In *Medioevo Romano*, 1, 86-110.
- Vassallo, Carmel. 1997. *Corsairing to commerce: Maltese merchants in XVIII century Spain*. Malta: University Publishers.
- Wettinger, Godfrey. 1993. Plurilinguism and cultural change in medieval Malta. *Mediterranean Language Review*, 6-7 in memoriam Henry R. Kahane (1902-1992), 144 – 160. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.